

SLOVENSKI

vestnik

TEDNIK ZA SLOVENSKO KOROŠKO

IZ VSEBINE:
BESEDA AKADEMIKOM
ANTIFASISTIČNA
ENOTNOST
O PROSVETNEM DELU
SVOBODA
VTISI IZ AVSTRIJE
PRIMORCI ZA PRAVICE
ČEMROVA NANČKA

LETNIK I.

DUNAJ, V PETEK 9. VIII. 1946

ŠTEV. 9

Pojavi vsenemške miselnosti

Predobro so nam v spominu krila-
tice o »nemško govorečem prostoru«,
o nemškem kulturnem poslanstvu in
o »velikonemškem rajhu«. Potem smo
zvedeli, da obstojata dve rasi: višja in
nižja ter da so slovanski narodi ne-
varnost za velikonemško državo. Za-
to je bilo potrebno uničiti »slovanski
gnoje«. Zaslišali smo trde korake nem-
ških škornjev, ki so brezobzirno pogar-
zili najprej nas, nato so si podvrgli še
ostale male narode. Pričeli so se po-
kolji, streljanja, zapori in taborišča.

Taka je bila pot na videz nedolžne-
ga vsenemštva, dokler ni končala v po-
zverinjenem nacizmu. Vsenemški im-
perializem je dosegel svoj višek v na-
rodnem socializmu.

V Avstriji se je vsenemška misel-
nost pojavila že v stari monarhiji. Ko-
renine pa je poglajala v času prve repu-
blike, dokler se ni mogočno razrasla in
privedla Avstrijo v zaželeno naročje
nacistične Nemčije.

Posebno pozornost so voditelji in
pripadniki »vsenemštva« že od nekdaj
posvečali jugovzhodu. Potrebovali so
»življenjski prostor«, potrebovali so
morje za razvoj svojega velekapitala.
Izmislili so, si bajko o slovanski »ne-
varnosti« in ustvarili »vzhodno mar-
ko«, da bi bila obenem protislovanski
jez in most do morja. Avstrijsko »vse-
nemštvo« je vneto sodelovalo pri tem
načrtu. Koroški Slovenci so bili ka-
men spotike. Odstranile naj bi ga
nam zelo dobro znane metode: nase-
ljevanje Nemcev, prodiranje nemške-
ga kapitala v slovenska mesta in vasi,
omejene kulturne pravice, odvzem po-
litičnih pravic, ponemčevanje otrok.
Vse to se je vršilo pod geslom: »Ko-
rošec, govori nemško!« in »Nedeljiva
Koroška«. To »vsenemštvo« je od ča-
sa do časa pokazalo svoj pohlepni im-
perialistični obraz. Slovenska trdnja-
va mu je ovirala pohod na jug. Kai-
bitsch jo je izpodkopaval z vsemi do-
voljenimi in nedovoljenimi sredstvi,
dokler ni z nacizmom nastopila zanj
»zlata doba«, ko je lahko s svojo ne-
legalno in legalno nacistično drhaljo
začel odkrit in brezobziren boj proti
Slovcem.

Napredni narodi so v težkem osvo-
bodilnem boju poteptali glavo naci-
stičnemu zmaju. Žal ta zmaj je imel
več glav.

Ko je nacistični zločinec Rainer slo-
vesno predajal oblast v roke svojih na-
slednikov, je od njih zahteval »lojal-
nost do nacistov« in zagotovilo, da bo-
do ostali zvesti geslu: »Nedeljiva Ko-
roška«. Dvoje zahtev v bratskem ob-
jemu: nacizem in staro »vsenemško«
geslo. To je bila oporoka vojnega zlo-
činca, ki jo je zapustil novi koroški
deželni vladi. Nekaj mesecev pozneje
vidimo pri nas na Koroškem zelo za-
nimive stvari: »Demokratska stran-
ka« z nacistom Knapitschem na čelu
se pripravlja za volitve in na želez-
niškem tiru v Beljaku stoji vlak s slo-
venskimi izseljenci, vlak, ki ima smer
»nazaj v Nemčijo«.

Izkušnje zadnjih desetletij so nam
pokazale, da je vsenemška miselnost
ob prvi ugodni priložnosti razkrila
svoj nacistični obraz. Zato je potrebo-
no izkoreniniti že v kali vse pojave
vsenemške miselnosti, zlasti pa napo-
vedati neizprosni boj ostankom in de-
ličem nacizma.

Mnogi prihajajo dandanes v naše
vasi in govore o »slovenskem proble-
mu«. Med njimi je tudi koroški poli-
tik, ki govori sila skisano nemščino.

Delo na pariški konferenci počasi napreduje

Ceprav traja konferenca že dober
teden, stvarnih sklepov še nima poka-
zati. Iz nastopnih govorov nekaterih
vodij delegacij so razvidna načela, po
katerih naj bi se ravnalo delo kon-
ference. Vodja sovjetske delegacije
M o l o t o v je v svojih izjavah po-
udaril, da je treba zaščititi koristi ti-
stih dežel, ki so bile žrtev napada. Jas-
no je, da zavezniki Nemčije prav tako
nosijo polno odgovornost za svoje zlo-
čine. Napad in vdiranje v tuje dežele
morata biti kaznovana, če hočemo ta-
ke napade v bodočnosti preprečiti. Če
se države odpovedo obrambi svojih
zakonitih pravic, to ne more več slu-
žiti interesom pravičnega in trajnega
miru, ampak daje samo potuho tistim,
ki kujejo načrte za nove roparske in
imperialistične napade. Danes vemo,
da sta fašizem in napadalnost neloč-
ljiva, zato je tudi razumljivo, če se
priporoča konferenci, naj onemogoči
preporod fašizma in v bivših satelit-
skih državah Nemčije utrdi demokra-
tične osnove. Ni mogoče zagotoviti
trajnega miru, dokler ne bodo uničeni
zadnji ostanki fašizma. Končno je
Molotov omenil, da skušajo nekateri
reakcionarni elementi napadati skle-
pe sveta zunanjih ministrov in na ta
način razbiti enotnost velesil.

Iz te pripombe Molotova se da tudi
razumeti počasno napredovanje dela
na pariški konferenci. Svetovna reak-
cija ne želi, da bi končno prišlo do po-
mirjenja med narodi, ker bi potem ne
mogla več v kalnem ribariti. Čeprav je
svet zunanjih ministrov predlagal me-
njavo predsedstva med predstavniki
petih velesil, je bil potreben hud boj,
da je ta predlog prodr. Prav tako še
vedno traja boj o tem, ali se bodo
sklepi na konferenci sprejemali z dvo-
tretjinsko večino, kakor je priporočil
svet zunanjih ministrov, ali pa z na-

vadno večino, kakor to želijo izsiliti
nekateri predstavniki, ki bi hoteli pre-
glasovati tiste narode, ki so doživeli
fašistično okupacijo in tako največ
pretrpeli v tej vojni in s svojo borbo
največ doprinesli k zmagi.

Izvečke iz nastopnega govora vod-
je jugoslovanske delegacije E. K a r-
d e l j a prinašamo na drugem mestu.
Posebej pa moramo omeniti izvajanja
predstavnik ukrajinske delegacije
M a n u i l s k e g a, ki je obravnaval
vprašanje Julijske krajine. Podčrtal je,
da bi se po sklepu sveta zunanjih mi-
nistrov Julijska krajina, ki je od nek-
daj tvorila gospodarsko enoto, umet-

no razdelila na tri dele: na italijansko,
jugoslovansko in mednarodno ozem-
lje. Na ozemlju, ki so ga dodelili Ita-
liji, prebiva 66.000 Slovencev in samo
21.000 Italijanov. Da bi se poživili po-
litični in gospodarski stiki med Jugo-
slavijo in Trstom, priporoča ukrajn-
ska delegacija carinsko unijo, ki bi
Trstu zagotovila gospodarski razvoj.
Prav tako bi bila na mestu skupna
uprava železnic in pošte ter skupna
valuta. Jugoslavija naj bi tudi prevze-
la zastopstvo Trsta na zunaj kakor
svoj čas Poljska za ozemlje Gdanska.
Velesile k temu predlogu še niso za-
vezele svojega stališča.

Zakon o podržavljenju pred zavezniškim svetom

Na željo sovjetskega vrhovnega po-
veljnika K u r a s o v a je bila sklicana
izredna seja Zavezniškega sveta za
Avstrijo na Dunaju, na kateri je sov-
jetski zastopnik zahteval razveljavlje-
nje zakona o podržavljenju. Kakor
poročajo, med zavezniki v tem vpra-
šanju ni bil dosežen sporazum.

Zastopnik Sovjetske zveze je izja-
vil, da je avstrijski zakon o podržav-
ljenju v nasprotju z novim nadzor-
stvenim sporazumom o Avstriji, ki
določa, da z nemško imovino lahko
razpolagajo samo zavezniške oblasti.
Po uradnih podatkih pa podržavlja-
jo z zakonom, ki je bil sprejet v avstrij-
skem parlamentu, več kot polovico
nemških podjetij, ki so po potsdam-
skih sklepih ruska last.

Pričakujejo, da bo dosežen dokonč-
ni sporazum o tem vprašanju na pri-
hodnjem rednem zasedanju Zavezni-
škega sveta, ki bo 9. avgusta.

List sovjetske vlade »Izvestija« je

nemštvo izpolnjuje vlogo »vzhodne
marke« proti Slovanom!

Napredni narodi so v tej vojni žrt-
vovali potoke krvi za svobodo in do-
stojanstvo človeštva. Zavedali so se,
da morajo dosledno iztrebiti nacizem
in vse njegove idejne korenine, če ho-
čejo ohraniti in učvrstiti priborjeno
svobodo. Budno zasledujejo vsak po-
jav nacizma in njegove vsenemške
miselnosti. Prav tako tudi mi koroški
Slovenci ne moremo molčati k tej pri-
kriti igri nacizma. Preveč krvavo smo
jô morali spoznati na lastni koži. Pa
tudi pravico imamo. Saj smo del zma-
govitega slovenskega naroda; z njim
ob strani smo se borili proti nacizmu.
Ko je počil prvi strel svobodoljubnih
narodov, je našel njegov odmev pot v
našo najbolj zakotno vas. Ljudje, ki
se svoj živ dan niso brigali za politi-
ko, niso samo »z ogorčenostjo svoje
globoke vernosti poslušali govorov
velikih voditeljev zavezniških nara-
dov, ki so se borili proti fašizmu,«
ampak so tudi sami vzeli puško v ro-
ke! In v nas vseh se je zbudilo nekaj,
kar je zelo podobno hrepenenju jetni-
ka. Vzbudilo se je v nas še nekaj vse
bolj pomembnega in dragocenega —
iskra samozvesti in življenjske sile.
Ceniti smo začeli svobodo in se na-
učili zanjo žrtvovati. Zato bomo znali
razkrinkavati pojave vsenemške mi-
selnosti in preprečiti, da bi mogel na-
cizem znova pognati svoje korenine.

objavil u odnik z naslovom »Nezako-
nita odločitev avstrijske vlade in par-
lamentarizma«, kjer je rečeno med drugim:
»Dobro je znano, da so zavezniške
države prevzele upravo nemške imo-
vine v številnih državah. Vlade Bol-
garije, Madžarske, Romunije in Fin-
ske so v soglasju z odločitvami berlin-
ske konference izročile Sovjetski zve-
zi nemško imovino, ki je bila na nji-
hovem ozemlju, ter izdale v zvezi s
tem odgovarjajoče zakone. Samo av-
strijska vlada je šla preko odločitev
berlinske konference glede nemške
imovine. Njeno zadržanje je tem bolj
čudno, ker v zadnjem času vztrajno
zahteva ukinitve zavezniškega nad-
zorstva v Avstriji. Neizbežno se po-
stavlja vprašanje, ali je avstrijska vla-
da upravičena zaupanje, ki so ji ga iz-
kazali zavezniki, ko so nedavno raz-
širili njena pooblastila. Nezakonite
odločitve avstrijske vlade in parla-
menta o podržavljenju nemške imo-
vine v Vzhodni Avstriji so sovražna
dejanja nasproti zaveznikom, ki v ta-
kem položaju ne morejo popustiti gle-
de svojega nadzorstva v Avstriji. Za-
radi tega mora zavezniški svet ukiniti
to nezakonito odločitev avstrijskega
parlamenta.«

NAČRTI NOVE PERZIJSKE VLADE

Načrt perzijske vlade, v kateri je
prvič zastopana tudi levičarska stran-
ka TUDAH, predvideva popolno pre-
osnovo vsega gospodarstva in denar-
nega sistema. Vsak državljani ima pra-
vico do dela. Večji del proračuna je
namenjen za pospeševanje vzgoje, na-
rodnega zdravstva in poljedelstva. Iz-
vedli bodo reforme v duhu demokra-
tičnih načel. Poleg tega je v načrtu tu-
di agrarna reforma in izboljšanje po-
ložaja kmečkega ljudstva. Vsi, ki za-
pravljajo državno imetje, oboroženi
pohajkači in izdajalci bodo kaznovani
s smrtjo. Predsednik vlade Ghavam es
Sultaneh je izjavil, da je cilj njegove
zunanje politike utrditev odnošajev z
vsemi državami, predvsem pa s Sov-
jetsko zvezo. Združenimi državami in
Anglijo na podlagi pogodbe Združe-
nih narodov in v spoštovanju neod-
visnosti in nedotakljivosti Perzije.

General Eisenhower je pretekli te-
ponovno izjavil, da bodo ameriške
čete verjetno zapustile Avstrijo še v
prvi polovici prihodnjega leta.

EDVARD KARDELJ V PARIZU

NAŠ NAROD SE MORA DOKONČNO ZDRUŽITI IN POSTATI SVOJ BODEN

Pretekli četrtek je vodja jugoslovanskega zastopstva Edvard Kardelj govoril na plenarni seji mirovne konference v Parizu. Pri njegovem govoru so bili navzoči Molotov, Byrnes, Attlee in šefi drugih delegacij. Vsi navzoči so toplo pozdravili Kardelja, ko se je pojavil na govorniškem odru, in z zanimanjem sledili njegovim izjavam. Govoril je v ruščini.

V svojem govoru je Kardelj podal stališče jugoslovanske delegacije o načelih, ki morajo biti osnova za uspešno delo mirovne konference. Dejal je: »Te dni so oči milijonov po vsem svetu uprte proti Parizu v pričakovanju, da bodo na tej splošni mirovni konferenci odgovorni predstavniki zavezniških in drugih narodov sprejeli sklepe, ki bodo trdna podlaga trajnega miru.

V novejši zgodovini je bilo mnogo vojn in mirovnih konferenc. Več teh konferenc je zgodovina obsodila, ker so se sklepale izključno s sovražstvom, ali z močjo posestnikov ali ker so bile kratkovidne, polovične in niso uničile izvorov, iz katerih se je razvila vojna. Mirovne pogodbe, ki jih moramo sedaj izdelati, ne smejo ponoviti takšnih napak. Jutri bo zgodovina neusmiljeno osvetlila vsako stališče, zavzeto na tej konferenci, in jih ne bo obsodila po tem, v kakšne besede so bila zavita, temveč po tem, kakšen je bil njihov objektivni, stvarni pomen, kakšne posledice so imela.

IZKORENINITI JE TREBA VSAKO NAPADALNOST

Zaslужili bi najstrožjo obsodbo človeštva, če ne bi iskreno težili, da z damo odločen udarec napadalnosti in s tem prihranimo bodočim generacijam trpljenje in muke, ki jih prinaša vojna.

Mi Jugoslovani, ki so nas zahrbtno napadli nemško-italijanski osvajačji, uvedli režim okupacije in s svojimi množičnimi divjaštvji decimirali naše prebivalstvo, smo spremenili svojo drželo v vojno poprišče, kjer ni bilo razlike med fronto in zaledjem, med borbom in neborcem, kjer so se s puško v roki borile tudi matere in dekleta in otroci, kjer je sovražnik opustošil cele pokrajine. Zato ne bomo nikoli pozabili, kaj sta napadalnost in vojna.

Ce hoče ta konferenca zares ustvariti trdno in trajno osnovo za mir med narodi, mora zato do temelja porušiti vse ostanke gospodstva Nemčije, Italije in njihovih vazalov nad drugimi narodi in odločno odstraniti ne samo ostanke njihovega gospodstva v tej vojni, temveč tudi ostanke njihovih prejšnjih osvajanj. Konferenca mora omogočiti narodom, ki so bili razkosani med raznimi do včeraj napadalnimi državami, da se končno združijo in postanejo svobodni.

OSVAJALEC MORA ZAPUSTITI OZEMLJE, KI SI GA JE NEPRAVIČNO OSVOJIL

Jugoslovanska delegacija se strinja s tistimi, ki pravijo, da je treba kazati dobro voljo v razmerju do narodov včerajšnjih napadalnih dežel, da bi se jim nudila možnost demokratičnega preporeka, toda ta dobra volja se mora nanašati na demokratične in naravne pravice človeka in naroda in se ne sme manifestirati v tem, da se včerajšnjemu sovražniku popušča tam, kjer je izvajal in še dela nasilje nad drugimi narodi.

Prvi pogoj miru je, da napadalec in osvajalec zapusti ozemlje, ki si ga je nepravilno osvojil in da se umakne v svoje etnične (narodnostne, op. ured.) meje. Če ta konferenca ne bo dosegla tega, tedaj ne bo prepričala napadalnih sil, da je pravica močnejša kakor nasilje, ne bo preprečila ponavljanja napadalnosti.

Predlog mirovne pogodbe je odrezal Trst od njegovega jugoslovanskega zaledja. S tem, da jemlje Jugoslaviji Trst, dela predlog mirovne pogodbe še nadaljnje krivice. Ustvarja koridor med Trstom in Italijo, ki odvzema Jugoslaviji etnično popolnoma slovensko ozemlje. Odvzema nadalje Jugos-

laviji del Istre, kjer prav tako v večini živi jugoslovanski živelj. Vse to je toliko težje razumeti, če se upoštevava, da je Jugoslavija samo v vojni z Italijo zgubila nad 400.000 ljudi. Jasno je, da takšnih pogojev ne more sprejeti nobena dežela, ki je dala takšne žrtve v borbi proti fašističnim osvajačcem.

USPEH MIROVNE KONFERENCE BO NOVA IN ODLOČILNA ZMAGA ZAVEZNIŠKIH NARODOV NAD FAŠ. BARBARSTVOM

Jugoslavija ne more smatrati za pravilno, če se brez njene soglasnosti sklepa o njenem lastnem ljudstvu, o ozemlju, ki je bilo osvobojeno z lastnimi silami jugoslovanskih narodov, ki tam žive.

Edvard Kardelj

Jugoslavija in njeni narodi so mneneja, da so dolžni zavzeti takšno stališče pred obličjem 1.700.000 mrtvih sinov in hčera svoje domovine, ki jih je Jugoslavija izgubila v vojni proti osi Berlin-Rim. V borbi s sovražnikom so padli njeni borci s trdno voljo, da se bori za končno rešitev vseh njenih narodov, a to pomeni, za načela, ki so jih v svojih deklaracijah proglasile velike sile med vojno.

V tem smislu ponovno izražam tople želje jugoslovanske delegacije, da bi ta konferenca uspešno opravila svoj posel. To bo nova velika in odločilna zmaga miru in sodelovanja med narodi in ostanki napadalnosti, ki skušajo zasejati razdor med silami, ki so ubravnile svet pred fašističnim barbarstvom.

SEDEM MESECEV JEČE ZA KNAPPITSCHA

Zadnji torek je bila pred vojaškim sodiščem v Celovcu izrečena sodba nad predsednikom »Demokratične stranke«, graščakom Knappitschem. V začetku obravnave je predsednik sodišča Sir Douglas Young izjavil, da ta obravnava nima ničesar opraviti s političnimi pregreškami obtoženca. Vojaško sodišče zanima le vprašanje, če so se obtoženci pregrešili proti določbam vojaške uprave ali ne.

Franca Knappitscha je sodišče obsodilo na sedem mesecev ječe, ker ni prijavil okrog 200 parov vojaških čevljev in različnih predmetov iz nemške umetnostne akademije v Firenci, ki jih je skrival na svojem gradu. Nadalje zaradi tega, ker je odstranil pri dveh konjih vžgana vojaška znamenja. Za govor Knappitscha, da je to blago obdržal kot odškodnino za stvari, ki mu jih je pokradla »Gestapo« in nekdanja NSV, je sodišče zavrnilo kot neutemeljen. Knappitsch je s preiskovalnim zaporom kazen že prestal.

Soobtoženca Domenika in Wagnerja je sodišče obsodilo na dva meseca ječe in manjšo globo.

Kakor znano, je Knappitsch kratko pred volitvami nastopil z novo »Demokratično stranko«. Javnost se zanima, če bo avstrijsko sodišče dognalo, na kakšen način si je ta prosluli »demokrat« in »ilegalec« tako hitro izposloval dovoljenje za svojo stranko,

VESTI IZ SLOVENIJE

LJUDSTVO JULIJSKE KRAJINE NOČE V MEDNARODNO CONO

Po vsem ozemlju, ki naj bi po sklepih Sveta zunanjih ministrov v Parizu prešlo v mednarodno področje, vlada veliko razburjenje. Ljudstvo razpravlja samo o tem nepravilnem sklepu.

Povsod prireja prebivalstvo teh krajev velika protestna zborovanja, na katerih se izraža neuklonljiva volja ljudstva po priključitvi k FLR Jugoslaviji.

Pred kratkim je bila v Bujah (Istra) plenarna skupščina Slovanov-italijan-ske antifašistične unije (SIAU), ki se je razvila v mogočno manifestacijo prebivalstva vsega okraja za priključitev k Jugoslaviji.

Na skupščini je med drugimi govoril tudi predsednik Oblastnega odbora SIAU Josip Šestan. Dejal je, da so naši narodi pisali svojo usodo s krvjo, zaradi česar zahtevajo, da se spoštujejo njihove pravice. Poudaril je, da internacionalizacija ne more biti v korist ljudstvu, niti ne more dovesti do pravičnega in trajnega miru v tem delu Evrope.

S skupščine je bila odposlana mirovni konferenci Združenih narodov v Parizu resolucija, v kateri pravijo med drugim:

»Ogorčeni nad nepravilnimi sklepi Sveta zunanjih ministrov v Parizu, po katerih se Julijska krajina deli na dva dela, smo kot predstavniki Slovencev, Hrvatov in Italijanov prisiljeni poudariti, da se z njimi naše ljudstvo nikoli ne more in nikoli ne bo sprijaznilo ter da ne bo priznalo nobene rešitve, sprejete za zeleno mizo, ki nas bi odcepila od ostale Julijske krajine in Jugoslavije.

Naše ljudstvo je doprineslo najtežje žrtve v času italijanske okupacije. Odvzeli so mu domačo govorico v šolah in cerkvah, a z odcepitvijo od zaledja — Jugoslavije so ga uničili tudi gospodarsko.

Dokler smo se borili na strani zaveznikov, smo trdno upali, da bodo našo voljo spoštovali. Sami zavezniki so vzeli nase to obvezo s podpisom Atlantskega povelja, ki jamči narodom pravico do samoodločbe.

Odločeni smo, da nadaljujemo borbo z ostalimi brati v Jugoslaviji, dokler nam ne bodo zagotovljene naše pravice, to je, dokler ne bo vsa Julijska krajina s Trstom združena s Federativno ljudsko republiko Jugoslavijo.

Prepričani smo, da bodo v tej borbi na naši strani vsi jugoslovanski narodi, Sovjetska zveza, kakor tudi vsi napredni demokratični narodi sveta.

VELIKA LJUDSKA ZBOROVANJA V JULIJSKI KRAJINI

Po vseh krajih Istre in Primorja so velika množična zborovanja, na katerih ljudstvo enodušno izraža svojo voljo po dokončni združitvi Primorske, Istre in Trsta z Jugoslavijo.

V središču okrajev prihajajo tisočglave množice primorskega in istrskega prebivalstva z zastavami in transparenti, na katere je primorski človek s preprostimi črkami napisal svoje občutke, želje in svoja borbena gesla. Na njih je zelo pogosto zapisano: »Živel tovariš Kardelj — prvoboritelj za pravice tlačnega primorskega ljudstva!« »Zahtevamo pravico za Trst — hočemo Jugoslavijo!« »Čas je, da preidemo od zavezniškega govorjenja k dejanjem!«

Ljudstvo je dobesedno preplavilo vse večje kraje. Prav posebno velika zborovanja in manifestacije so bile v mestih in trgih, kakor so Gorica, Tržič, Ajdovščina, Tolmin, Ilirska Bistrica, Koper, Postojna, Št. Peter na Krasu in mnogo drugih.

Na zborovanjih so velikanske množice navdušeno prirejale besedam govornikov in jih prekinjale z vzkliki: »Živel maršal Tito!« »Živel Kardelj!« »Naše meje so začrtane z našo krvjo!« »Volja ljudstva je naše orožje!« »Mi

ne prosimo, mi zahtevamo, ker zahtevamo samo to, kar je naš!« — Posamezni delavci in kmetje so se po zborovanjih dvigali iz množice in poudarjali v svojih govorih, da ljudstvo Julijske krajine ne bo nikdar pristalo na krivično rešitev!

V Ajdovščini, ki je bila vsa preplavaljena s transparenti in zastavami, je govoril na zborovanju navdušeno pozdravljen od deset tisočglave množice, predsednik PNOO-ja (Pokrajinskega narodno osvobodilnega odbora) za Trst in Slovensko Primorje, pisatelj France Bevk. V svojem govoru je izrazil enodušno voljo vsega ljudstva, da se vprašanje meja dokončno reši, kakor zahteva pravica. Poudaril je, da primorsko ljudstvo ne sprejme in ne bo moglo nikdar sprejeti krivičnih pariških sklepov! V imenu primorske duhovščine je govoril goriški duhovnik in dejal med drugim: »Vsi duhovniki hočemo s svojim ljudstvom v novo Jugoslavijo, ker se zavedamo, da nas drugače čakata jok in stoka!«

S teh množičnih zborovanj so bila odposlana pisma podpredsedniku jugoslovanske vlade Edvardu Kardelju in resolucije mirovni konferenci v Parizu. V vseh teh pismih je ljudstvo na preprost način izrazilo, da ne dovoli nikomur trgovati z njegovo krvjo in njegovo zemljo.

TRBOVELJSKI RUDARJI ZVIŠUJEJO PROIZVODNJO

Pred kratkim je bilo v Trbovljah zborovanje rudarjev. Na njem so sprejeli sklep, ki so ga odposlali predsedniku vlade LR Slovenije Mihi Marinku. V njem pravijo:

»Po temeljitem pretresu gospodarskega stanja v državi smo enodušno sklenili: Uspešno bomo tekmovali s tujim kapitalom ter obenem zniževali cene domačim industrijskim proizvodom le tedaj, če bomo zvišali delovne norme. Zavedamo se, da je splošen padec cen vseh proizvodov nujen v korist delavca in kmeta.

Kot zavedni graditelji našega novega načrtnega gospodarstva obljubljam, da bomo z voljo in vnemo prispevali svoj delež h gospodarski obnovi, dokler ne bo zajamčeno boljše življenje vsemu našemu delovnemu ljudstvu.

ZA ODPRAVO NEPRAVILNOSTI V POSLOVANJU DRŽ. URADOV

V Uradnem listu LR Slovenije je bil objavljen pravilnik o ustanovitvi in delu uradov za pritožbe in predloge pri Kontrolnih komisijah ter okrožnih inšpektoratih. Na te urade ima pravico pritožbe proti postopanju in ravnanju državnih organov vsak državljan, če misli, da se mu s te strani godi krivica. Ako urad za pritožbe ugotovi, da je pritožba utemeljena, mora dati pobudo, da se nepravilnost odpravi.

CESTA LJUBLJANA — VRHNIKA

Delovni načrt za gradnjo cest določa asfaltiranje ceste Ljubljana-Vrhnika. Do jeseni mora biti gotov pas 12 km od Podsmreke do Drenovega griča. Cesta bo široka 12,5 m in bo poleg cestišča imela še stezo za kolesarje.

Uredbo o plačanih dopustih za delavce, nameščence, uslužbence je izdalo jugoslovansko zvezno ministrstvo za delo. Po tej uredbi imajo pravico do letnega dopusta delavci in nameščenci, ki so najmanj 11 mesecev zaposleni pri istem podjetju. Plačani letni dopust traja najmanj 14 dni, a največ 30 dni. Čas, v katerem delavec ali nameščenec ni delal zaradi bolezni, nesrečnega slučaja ali vojaške vežbe, kakor tudi čas, v katerem delavka ali nameščenka ni delala zaradi poroda, se seveda ne uračunava v dopust. O porodnicah je izšla še posebna uredba, po kateri ima pravico do plačanega šesttedenskega dopusta pred porodom in šest tednov po porodu.

Beseda našim akademikom

Nekoč je veljalo načelo, da je bil akademik že vnaprej določen za vodilno mesto v družbi. Pri nas na deželi je bilo včasih tako gledanje tudi do neke mere upravičeno, ker se je v večini primerov upoštevalo, ali je fant, ki so ga namenili za šole, dosti bister in po možnosti tudi bolj bister kakor njegova okolica. Pozneje pa se je ta zahteva precej zbrisala. Odločale so čisto drugačne okolnosti, predvsem to, če se je našel kdo od sorodstva, ki je bil pripravljen skrbeti za fanta ali dekleta, da bo lahko »študiral«. Tako se je le prebogosto dogajalo, da šolske izobrazbe niso uživali ravno najsposobnejši, temveč večkrat tudi zelo povprečni talenti, ki so priučeno znanje predvsem izkoristili za svojo osebno korist in pri tem niso gledali na koristi narodne skupnosti.

Zadnja vojna in še prav posebej osvobodilna borba sta pokazali, da študij sam na sebi še ne daje kvalifikacije za vodilno mesto v človeški družbi. Treba je veliko več, kakor malo priučene šolske modrosti, potreben je predvsem cel človek: ne mevža in strahopetec, ampak mož, ki se ne ustraši žrtve, kadar je potrebna; ne klečepalazec in koristolovec, ki se zaradi osebnega ugodja ukloni vsaki, tudi krivični sili, temveč zvrhan značaj, ki se nikdar ne upogne pred krivico, pa čeprav bi moral zaradi tega trpeti.

Brez dvoma je znanje človeku nujno potrebno, če hoče ustvariti v svetu znošno življenje. Zato se vsi zares napredni narodi prizadevajo, da omogočijo šolanje prav vsem, ki kažejo sposobnosti in nadarjenost. Čim večje so sposobnosti in čim večja nadarjenost, tem večje so možnosti, ki se odpirajo študentu! Toda istočasno, ko se mu nudi priložnost, da izpopolni svoje znanje, se mora od njega zahtevati, da bo svoje sposobnosti širokogrudno postavil v korist skupnosti, ne pa v svojo osebno korist. V tem je razlika med pojmovanjem preteklosti in ocenjevanjem sedanjosti in bodočnosti. V bistvu se tako tudi razlikuje pojmovanje o stari liberalni družbi in o napredni socialistični skupnosti.

Dveh pridobitev nove dobe se moramo čisto jasno zavedati: 1. da našnjega človeka ne ocenjujemo več slepo samo po njegovem znanju, niti ne več izključno samo po sposobnostih, temveč poleg tega po njegovih značajnih kvalitetah, v prvi vrsti po njegovi nesebični predanosti idealom napredne skupnosti. Ne zadošča samo

enkratna, objektivna kvalifikacija v obliki šolskega spričevala ali doktorske diplome, ampak vsakodnevno delo, nepretrgno uveljavljanje pridobljenega znanja v korist skupnosti šele opravičuje do zaupanja in do dobre ocene.

Živimo v prehodni dobi, ko izginjajo stari pojmi in se ustvarjajo novi. Za marsikoga je to umiranje in novo porajanje težak in zapleten pojav. Iz stare navade se naši preprosti ljudje vprašujejo, češ kaj pa k vsemu temu pravi »sosedov študent«. Toda naš »sosedov študent« molči in ne ve kaj povedati. Skril se je med svoje knjige, pa ni gotovo, če iz zadrege pred stoterimi vprašanji ali pa iz strahu pred stvarno vsakdanjostjo.

Svoj čas so koroški študentje prirejali počitniške sestanke. Na teh sestankih so več ali manj uspešno razpravljali o perečih vprašanjih svetovne in domače politike, skušali so najti nekakšen odnos do vseh teh problemov, predvsem pa so s sodelovanjem pri prosvetnem delu skušali pokazati svojo mlado voljo do življenja.

Kako pa je danes z našimi študenti in akademiki, ki so v preteklosti tako radi slišali, da so jih imenovali »cvet naroda«? Ali je nacistična slana zamorila tudi ta cvet?

Minulo je mesec dni, kar so se zaprla univerzitetna vrata. Jugoslovanska akademska mladina tekmuje po vseh koncih svoje širne domovine, da bi pomagala s svojimi mladimi silami čimprej zgraditi nov dom, ki bo rad sprejel pod svojo prijazno streho vse delovne ljudi in jim nudil človeka vredno življenje. Akademska mladina odstranjuje sledove nacističnega barbarstva, gradi mladinsko progo, se vežba po tovarnah, gradi nove ceste, pomaga elektrificirati slovensko vas, pri tem se izgrajuje tudi duševno, se uči in izpopolnjuje svoje znanje. Ta mladina se uči, ustvarja, živi med narodom in dela za skupnost. Ta mladina, ki je sama doživljala neizprosno boj, ko so tovariši padali in darovali svoja mlada življenja za boljše bodočnost svojega naroda, ta mladina je danes prav tako pripravljena na vsako žrtev v korist skupnosti.

Kako je s teboj, koroški študent in akademik? Ali si poskušal najti pot, ki te bo vodila k ustvarjalnemu delu med narodom? Zavedaj se, da narod budno pazi na svoje sinove in hčere, vse sproti ocenjuje: tvoje delo in tudi tvoje brezdelje!

ANTIFAŠISTIČNA ENOTNOST

Preteklo soboto in nedeljo je bila v Celovcu konferenca avstrijske komunistične stranke za Koroško. Konferenca je predsedoval Kacianka. Udeležilo se je okoli 350 delegatov iz vse Koroške. Navzoči so bili tudi zastopniki koroških Slovencev. Zborovanje je bilo nova manifestacija bratskih odnosov dveh sosednjih narodov, skupne antifašistične enotnosti delovnega ljudstva.

Narodni svetnik Honner je v svojem govoru opozoril, da nekateri avstrijski politiki grade svojo politično dejavnost na nasprotju med zavezništvom in da uprizarjajo šovinistično gonjo proti sosednjim narodom. Dejal je: »Pri nas hočejo nekateri uganjati podobno politiko tudi proti novi Jugoslaviji. Pred kratkim je narodni svetnik Schumý predložil vladi, da je potrebno rešiti »nemško mesto Maribor« iz slovenskih rok. Neki socialistični poslanec je predložil podobne zahteve nasproti Madžarski, poslanec Avstrijske ljudske stranke pa nasproti Češkoslovaški. Taka politika nikakor ne ustvarja prijateljskih odnosov med Avstrijo in njenimi demokratičnimi sosedmi.«

Deželni svetnik Tschöfenig pa je osvetlil umazano politično igro, ki jo hočejo uganjati neki politiki s koroškimi Slovenci, in dejal: »Po Kaibitschevem vzorcu poskušajo znova razvneti gonjo proti slovenskemu narodu. Po pravici so Slovenci ogorčeni nad tem ravnanjem in če izjavljajo, da

se bodo proti temu borili z vsemi demokracijskimi sredstvi, tedaj lahko računajo tudi na podporo komunistične stranke. Z vsoto odločnosti se bomo borili proti temu, da bi bil znova ogrožen naš narod za svoje pravice del prebivalstva in to tisti del, ki je dokazal svojo antifašistično zavednost in se aktivno boril proti fašizmu.«

Konferenca je soglasno in z velikim odobravanjem sprejela izjavo, ki ugotavlja nezadostne ukrepe v vprašanih čistjenju fašističnih elementov, demokratizacije, sabotaže v gospodarstvu, v prehrani ter splošno v obnovi. Dalje opozarja, da je za Koroško izredne važnosti prijateljstvo z jugoslovanskimi narodi. Ko omenja protislovensko propagando in sovražno obnašanje proti Slovincem, ugotavlja izjavo: »Samo neposredna pogajanja demokratske Avstrije z demokratično Jugoslavijo lahko vodijo k rešitvi tega vprašanja. Kajti taka pogajanja bodo izvedena v duhu prijateljstva med narodi in bodo imela pred očmi skupne interese v boju proti fašizmu in za učvrstitev svetovnega miru.«

Izmed koroških Slovencev je govoril Šiman Gross in to v slovenščini. Uvodoma je naglasil, da so dosleden antifašistični boj, stremenje po resnični ljudski demokraciji, enakopravnost narodov in prijateljsko sodelovanje obeh narodov na Koroškem skupni cilji, ki jih zasledujeta tako Osvobodilna fronta za Slovensko Koroško

kot Komunistična stranka Avstrije. Pri zgodovinskem orisu osvobodilnega gibanja v Sloveniji je poudaril, da so slovenski komunisti stali v prvih bojnih vrstah, doprinesli za osvoboditev največ žrtev in tvorili v Osvobodilni fronti tisto jedro, ki ni klonilo niti v najtežjih trenutkih. Ko je nato govoril o Koroški, je dejal, da morajo prav tako kot v času oboroženega boja tudi danes stati v prvih vrstah Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško in biti njeno gibalno. Dolžnost nas vseh je, da ohranimo in dalje razvijamo našo antifašistično enotnost, in to danes

Maier-Kaibitsch in da je to zopet začetek ljudstvu sovražne politike, ki je že enkrat pripeljala Avstrijo v nacistične vode in se končala s preseljevanjem in streljanjem koroških Slovencev.

»Odločilni boj koroških Slovencev za časa nacizma,« je dejal Gross, »je izražal njihovo hotenje po narodni svobodi in stremenje po naprednem družabnem redu, kot je v Jugoslaviji. Pravico do popolne narodne svobode in srečnejšega življenja delovnega ljudstva so si tudi priborili s težkimi žrtvami. Prav v tem odločilnem oboro-

Sele

še tem bolj, ko stoji nam nasproti vsa reakcija, združena pod Rainerjevim geslom o »Nedeljivi Koroški«. Posegel je nato v zgodovino koroških Slovencev, pokazal na korenine »vsenemske miselnosti«, ki so se potem razrasle v strahotno in zločinsko delovanje Maier-Kaibitscha in njegovih pajdašev. Dejal je, da je današnja »Zveza avstrijskih Slovencev« podobna bivšemu »Heimabundu«, ki ji je stal na čelu

ženem boju se je skovala enotnost slovenskega in avstrijskega protifašističnega ljudstva, katero moramo ohraniti tudi v bodočnosti, kajti boj je v bistvu še isti, le oblika boja se je spremenila.

Po vsem tem vidimo, da je vsak nasprotnik Osvobodilne fronte obenem zaveznik ponovne velikonemske politike in da je vsakdo, ki koroškim Slovincem odreka njihove pravice, tudi nasprotnik napredka.

Rutarjevemu Jurju v spomin

Tiho in spokojno leži danes naša vasica v dolini, ki jo na jugu obrobajo podolgovata Košuta, Baba in Zelenica, na severu pa Grlovec, Javornik, Setiče in zadnji hrbet Obirja. Premnogi tujec, ki ga je zaneslo v naš kraj, se ne more nagledati te naravne lepote, ki je za nas Selane brez dvoma najlepši kotiček slovenske zemlje.

Veliko bi lahko povedali naši lesovi zgodb, posebno zadnja leta, ko so v svoji senci skrivali slovenske borce — partizane. Skoro vsako drevo bi lahko povedalo svojo zgodbo, prvo bi govorilo o junaštvu, drugo o trpljenju, tretje o žrtvah, ki so padle za svobodo in lepšo bodočnost našega naroda, četrto bi znalo povedati o junaštvih in požrtvovalnosti selanskih deklet in žena — in zgodbi bi ne bilo ne konca ne kraja. Tudi o selanskih žrtvah, ki so padle 29. aprila 1942 pod mečem nacističnega rablja na Dunaju, bi pošepetalo marsikatero drevo.

Številne so naravne dupline, ki so jih naši borci predelali v prave, prijazne izbe s posteljami in drugo hišno opremo. Sem so se zatekali naši partizani predvsem na zimo, da bi našli streho in zavetje pred mrazom. Mogoče so tudi naši pradedje po teh votlinah našli zatočišče pred divjimi preganjali Huni ali Obri kakor v zadnjih letih naši borci pred nacistično zverjo.

Naš očanec Obir večkrat skrije svojo sivo glavo v oblak; ni lahko iz dneva v dan, iz desetletja v desetletje gledati samo bedo in trpljenje, preganjanje in krivice. Kadar pa je nebo jasno, tedaj se ponosno dviga k nebu, saj »videl je borbo slovenjih otrok...«

Če prideš k nam v Sele, dragi bralec ali bralka »Slovenskega vestnika«, tedaj se povzpneva na njegovo glavo in videl boš, kako prelepa je koroška Slovenija. Pod teboj se razprostirata v rahli meglici Rož in Podjuna, kakor razkošna preproga se širijo polja, senožeti, gozdovi, vmes se svetijo bele vasice in lesketajo v soncu jezera. Med vsem tem razkošjem barv pa se vije mogočna Drava, o kateri bi lahko veljale besede našega »Goriškega Slavčka« Simona Gregorčiča, ki jih je naslovil na Sočo: »Kot ogromna solza se mi zdiš, a še kot solza krasna!«

Ko gledaš po Rožu, ti na levi zastavlja pogled stene ponosne Košute. O, ko bi mogla povedati svojo zgodbo, kako so pred sto tisoči leti ob njene pečine butali valovi južnih morij, kako se je morala na pritisk gorotvornih sil ločiti od sosednjih Savinjskih planin in od Storičja ter se vzpeti v nebo kot samostojna gromada. In če se potem obrneš v smeri proti jugozapadu, se ti bo ustavil pogled na mogočnih skalah Triglava, ki tako samozavestno in ponosno zre v nebo. Pa kako bi tudi ne, saj je lahko gledal, kako se je rod ob njegovem vnožju boril kot narod junakov, kako je bil pripravljen žrtvovati na tisoče življenj, samo da bi si izbojeval svobodo in potomstvu ustvaril lepše življenje.

Vse to lahko gledaš z vrha naše gore. Tudi pred desetletji smo se radi vzpenjali na sivo glavo Obirja, tedaj nas je še spremljal pokojni občinski tajnik in prevodja Simon Kozian. Letos obhajamo desetletnico njegove prerane smrti in njegovemu spominu naj bodo posvečene tudi te skromne vrstice.

Ob zidu na severni strani selškega pokopališča kaže skromen spomenik z liro in sliko mesta, kjer počivajo zemeljski ostanki tega ljubljenca Selanov. Ni bil rojen Selan, toda bival je tu polnih 15 let in s svojo zdravo šegavostjo si je osvojil njihova srca. Tudi drugod po Slovenski Koroški so dobro poznali »Rutarjevega Jurja«, ki je s šegavimi podlistki v »Koroškem Slovincu« skrbel za dobro voljo njegovih bralcev. Bil je Slovenec in Slovčan ter hrepenel po dnevu, ko se združijo vsi slovanski narodi. Kako rad je ponavljal besede Franceta Prešerna, da »največ sveta otrokom sliši Slave!« Pri vsem svojem navdušenju pa nikdar ni odrekal enakih pravic vsem drugim narodom, ki so pripravljeni spoštovati tvojo pravico do življenja. Bil je stebler slovenskega prosvetnega društva »Planina«. Nesebično se je trudil, da bi društvo čim lepše uspevalo in da bi bile njegove prireditve privlačne in zabavne. Večkrat je sam zložil kak posrečen kuplet, da bi raz-

(Nadaljevanje na 4. strani)

Po naši zemlji

VEDNO ISTE TEŽNJE IN OBLIKE

Ko smo čitali o prepovedi Zveze vojnih povratnikov Hitlerjeve armade, smo se nehote spomnili minulih časov in nekdanjih oblik zbiranja šovinističnega zbora častilcev nemške vojne slave. Zanimivo je, da tudi v tej »družbi veteranov« najdemo ljudi tistega kova, ki jim je vzor zloglasni vojni zločinec Maier-Kaibitsch. Ta »slavni vojskovodja« koroških fašističnih šovinistov je namreč opravljal tudi funkcijo, ki je pri naštevanju njegovega delovanja nikakor ne bi smeli pozabiti. Bil je »Gauverbindungsführer des NS-Reichskriegerbundes«. Po veljniku te vojaške zveze, SS-Gruppenführer Reinhardt je poslal svojemu pokrajinskemu zastopniku tedanjemu SS-Obersturmbannführerju, stotniku na razpoloženju Maier-Kaibitschu leta 1940 sledeči telegram:

»Čestitam koroškim o b r a m b n i m borcem k njihovi zmagi pred 20 leti in pozdravljam vse tovariše koroškega osvobodilnega boja!«

Tako jasno smo malokdaj našli v nemških virih priznano resnico, da leta 1920 na Koroškem ni zmagala pravica demokracije, temveč nasilnost vsenemškega imperializma. Ob današnjem razvoju na Koroškem pa se v nadaljevanju primere vprašujemo:

»Kateri berlinski general misli leta 1965 pozdravljati junaške nemške borce za »nedeljivo, svobodno Koroško?«

—d.

NA JOŽETOVO ŽELJO SE OGLAŠA JURIJ

V našem časopisu Slovenskem vestniku sem zasledil, da me pogreša neki Joža in me kliče, naj se oglašim. Nisam sicer mnogo časa, vendar smatram za svojo dolžnost, da se vsaj javim, tako da boš vedel, da še živim. Povedati ti moram, da me gestapovci niso zgrabili, čeprav so že stegovali po meni svoje umazane kremplje. Zelo me je presenetilo, da se še spominjaš, Joža, danes po osmih letih na moje voščilo k novemu letu 1938! Takrat sem bil še samski fant, glavo sem imel polno porednih in šaljivih misli, kljub temu pa sem z zanimanjem bral »Koroškega Slovenca« in mu od časa do časa poslal kako svojo domislico, med drugimi tudi voščilo, ki ga omenjaš. Kakor da bi slutil s tem, da sem voščil vsem Slovencem srečno in blagoslovljeno novo leto, so se pričeli takrat najhujši in najusodnejši dnevi v naši zgodovini. Že pred 38 letom so nas zapostavljali in nam jemali vse pravice, z nacizmom pa je prišel čas za vse naše zatiralce, da so pokazali svoj pravi zločinski obraz. Najpogostejše so nas preganjali, cele družine so izse-

(Nadaljevanje s 3. strani)

RUTARJEVEMU JURJU V SPOMIN

vedril poslušalce. Tudi s pisateljevanjem se je ukvarjal in v založbi Mohorjeve družbe pod imenom »Podobirski« izdal svoje »Spomine iz svetovne vojne«.

Minilo je deset let, kar nas je zapustil Šiman. Nad njegovo gomilo je besnel vihar hitlerjevstva, ki se ni ustavil niti pred zidovi pokopališča, kjer je brisal stare slovenske napise in prepovedoval, da bi se vsekali v kamen novi. Na njegovem grobu se je ohranil napis, ki si ga je zložil sam.

Dragi Šiman, vedi, da danes po desetih letih, odkar si se poslovil od nas, tvoji zvesti tovariši še vedno bijejo neizprosno boj za slovensko besedo, ki si jo ti nadvse ljubil, za svojo pravico, ki je bila tudi tebi sveta. Toda vedi tudi, da z nami vstaja mladi rod, ki se je prekalil v krvavem boju, vedi, da korakajo z nami vsi napredni in pravicoljubni narodi in da nismo več sami v svoji gorski dolini. Z nami je pravica in ves napredni svet!

Janko Ogris iz Sel.

ljevali, zapirali so nas po taboriščih, druge zopet so zločinsko pokončali, nekaj pa nas je ostalo v domovini, ker jim je bil čas prekratek za nadaljnje preseljevanje, zapiranje in morjenje. Koroški Slovenci so trpeli, trpeli in umirali za svobodo svojega ljubljene ga naroda. Sramujejo naj se vsi tisti, ki so sežigali slovenske knjige, nemško molili in si z izdajstvom svojega naroda skušali zavarovati svojo kožo in imetje! Postali so izdajalci svojih očetov ter svojih sobratov, ki so se nemotoma borili za končno zmago pravice in svobode.

Pozdravljam te, Jože, kakor tudi vse druge bralce »Slovenskega vestnika« v želji, da bi bili kmalu vsi Slovenci pod eno streho! Jurij pod Strmcem.

JAKA PROS ZA BESEDO

Naš oča majo že osm križov. Branje jih pa še zmirej veseli. Ti, Jaka, so djal, kaj pa ta beseda pomen »kolorije«? Kak se pa to po našam reče? Tu pišejo, da je ano kilo kruha dva tavnjnt kolorij. Kolk pa je to? Al je to firtle al kolkr že, pa bi saj tako povedal, da b vsak zastopu. — Oča, sm djav, to še drug na zastopjo k so bol študiran k pa mdva. Kolorije, to je ana taka reč, da se na vid, se le bol občut. Tak pr angljih kakor alkohol: več ga popiješ, bol te unašje. Samo da je pr kalorijah narobe: manj jih poješ, bol jih občutš. Če maš ano kilo kruha ni bohvekaj, če pa rečeš da maš dva tavnjnt kolorij, se pa že bol mogočno sliš. Pvažov Nantl je pa le djav, če mam dojt jest, da se do sitga najem, se požvižham na vse kalorije! Jas tud pravm: včash smo od mleka pa kruha pa od špeha živel, sdej pa od kalorij. Za to dobroto se mam tud nacijem za zahvalt. Nacije bojo mnda zaprl, kalorij nas bojo pa po malem odvadl.

Je pač an križ s tem tujam besiedam. Mne kar zazebe, če tako spako na nov srečam. Vselej pomien kako boliezu al pa vakoto, najčeše pa kej političnega, kar nas adn na smie vedet. — Cokvar sem je tud potožu da ma take bacile u ževodcu k jih samo meso uničuje. Kar je meso na karte, to se prav, kar ha ni več na kartah, so se pa te bacile tako razmnožle, da mu je včas kar svab. Jas mu rad varjamem. To lažu sm ga da ma večdko tako bolezn. Posebn u mestah se je razpasva. Te sorte bacile ko z domačam hrcnijam najbol panaš.

Prosm da mna zamirte, še nekej mje padvo u hvavo: tista atomska bomba — npa koza, kje živa vstava. Ksm še za pastirja biu, sm moru od tete Barbe kozo tud past. Tda sm že vidu, kak je svet krivičn. Vselej kadr je biu kak pevčnk na nov objedan, sm biu pa jas tepan, kakr dab jas kej zato mogu, da je Hetla tak škodliva. Anbart sej pa pr teti Barbi hlev podrv. Kar sm pač mogu letim gledat tisto podrtijo. Sdej sm pa riešan, koze na bo trieba več past, sm djav sam pr seb. Lih rajtov sm pr okn pohledat čeb-keh an konc repa vidu, temred pa slišm teto: smrkovec, smrkov! Faulast je, da z zobmi gleda! Ni tolk da b živino utvezu! In okol vogla jo prkalopa tista nesrečna Hetla, vsa bleđa, za njo pa teta Barba s palco. Tobart mej pa riesn hrivov, da živine nism utvezu. To sm že vedu da koza karbod presene, dab jej pa še atomska bomba na mogva v živ, to pa nism žinjov. Pa brez zamirel! Vaš Jaka.

GOZDANJE

Radi bi se oglašili tudi mi Gozdanjčani. Gotovo vas bo zanimalo, kako živimo v tem gorskem kraju, ki je tako od rok. Nič čudnega bi ne bilo, če bi kdo vprašal: »Je-li tam gori še kaj Slovencev?« Kajti znano je, da smo na najsevernejši jezikovni meji, kjer je bil pritisk pomemčevanja še bolj močan kot drugod. Kljub temu se nismo dali potučiti in smo ostali zvesti svojemu narodu tudi v najhujših dneh.

Že leta 1940 je moral v pregnanstvo naš g. župnik M. Kuhler, ki je bil vsa leta požrtvovalen, dober in zvest delavec slovenskega naroda. Ko je kruti nemški fašizem leta 1942 začel neusmiljeno izseljevati slovenske družine, tudi nam ni prizanesel. Pregnal je več družin v brezsrčno tujino. Kako željno smo pričakovali zlato svobodo, doma ali v tujini, in hrepneli po boljši bodočnosti! Bili smo trdno prepričani, da bo zmagala pravica, ki je na naši strani.

Ko je minila nečloveška vojna, se nam je zdelo, kot bi bili na novo rojeni. Toda ves čas smo pogrešali našo lepo slovensko besedo, ki naj bi potrdila svobodo tiska. Ko je izšel naš list »Slovenski vestnik«, ki je v resnici naš, je tudi pri nas našel dober odmev in napravil praznično veselje. Z velikim zanimanjem prebiramo sleherno številko in mnogo Gozdanjčanov je že med stalnimi naročniki. Francka.

VOVRSKA GORA

Pred kratkim so vlomili »neznani« zlikovci ob jasnem dnevu v shrambo Primoževe kmetije in odnesli skoraj vso zalogo mesa, masti in slanine. Proti večeru istega dne so obiskali še Šojevo posestvo, a jih je korajžna gospodinja s klicanjem na pomoč spodila. Gre baje za neke Ogře, ki pač tudi nočejo opustiti temnih poslov. Skrajni čas bi bil, da se poženejo ti tuji fašisti iz naše dežele, ker ogrožajo le mir in varnost. Pa oni že vedo, kje se lahko sprehajajo kar brez skrbi! M. K.

GALICIJA

V vsej naši občini smo te dni z veseljem sprejeli vest o vrnitvi Kavkove Mojcije, Marice Urankove iz Encelne vasi. Bila je zadnja tovarišica našega kraja, ki se je vrnila iz Nemčije, kamor so jo odvlekli gestapovci že leta 1942. Z vso svojo družino spomladi 1942 izseljena je jeseni istega leta pobegnila iz zasovražene tujine in se pridružila slovenskim borcem okoli Železne Kaple. Kot prva ženska Slovenske Koroške je nosila orožje za pravico. Toda v decembru je bila drugič ujeta — prvič novembra ji je uspelo še pobegniti — in obsojena na 12 let težke ječe.

Tovarišici, ki se je srečno vrnila, in vsej Kavkovi družini, ki je bila tako hudo prizadeta — saj sta bila oče in starejši sin oba v Dachau — želimo mnogo sreče ob domačem ognjišču.

Dne 26. julija smo pokopali očeta Tonica. S Kavkovim očetom in sinom vred je bil v Dachau nad tri leta in prinesel od tam kal smrtne bolezni. Vse svoje življenje je poznal le delo. Trideset let dela v reberški celulozni tovarni ni malenkost. Ko pa je divjala nacistična zver po naši zemlji, tudi on ni mogel molče gledati vseh krivic in gorja. Zato je moral v taborišče smrti. Pretežko je bilo trpljenje, ki mu ga je naložilo življenje, in njegovo onemoglo telo je sedaj podleglo. Pevci iz Gorič pod vodstvom Pevčarja so mu v slovo zapeli, domači župnik je spregovoril poslovilne besede za farane in v imenu Društva bivših internirancev se je poslovil od očeta Tonica. Janko Urank. Grob te naše žrtve nam bo vedno svet opomin.

IZ PLIBERŠKE OKOLICE

Nestrpno smo pričakovali dneva, ko bo naš list zagledal luč sveta in romal teden za tednom med svoje rojake. Končno smo te sprejeli, »Slovenski vestnik«, prišel si, da boš zastopal naše interese in želje.

Prosvetno delo se pri nas ugodno razvija. Naši igralci marljivo vadijo Miklovo Zalo, ki jo hočejo prirediti že v avgustu v Pliberku. Vabimo že danes vse naše prijatelje od blizu in daleč na to prireditev. Bratom in sestram onstran Drave, ki se naše prireditve

ne bodo mogli udeležiti, ker je tu obmejni pas, pa že danes svetujemo, da nam sporoče svoje morebitne želje, da gostujemo v krajih severno od Drave.

Omeniti moramo tudi naše šolstvo, ki nas prav nič ne zadovoljuje. Že tako nimamo dovolj učiteljev, ki bi poučevali v slovenskem jeziku, sedaj pa hočejo prestaviti slovenskega učitelja Kreinerja iz Vogrč v nemški kraj Aflitz. Po tem učnem redu, kakor je sedaj v veljavi, ni govora o pravični šolski reformi; omejujejo celo tistih nekaj uric, ko bi se morala poučevati slovenščina. Tudi v javnih uradih ni nič bolje. Nasprotniki Slovencev iz prejšnje dobe imajo še vedno glavno besedo. N. F.

ŠMIHEL PRI PLIBERKU

Preteklo nedeljo so gostovali pri nas škocijanski igralci z lepo narodno igro »Z lastovkami«. Kljub slabemu vremenu se je zbralo v Šercerjevi dvorani veliko število gledalcev, ki so z velikim zadovoljstvom sledili poteku prireditve. Vseposlošno mnenje je bilo, da Šmihel že dolgo časa ni videl kaj tako lepega. Vsi nastopajoči igralci so podali svoje vloge res izvrstno. Škocijanski prosvetašem izrekamo za res uspešno gostovanje najiskrenejšo zahvalo. Lojze.

»LOČE NAD BAŠKIM JEZEROM

Tudi mi smo se nadvse razveselili »Slovenskega vestnika«. Saj nam govori prav iz srca in zadene vedno v pravo, pa naj govori o bedi naših izseljencev ali o borbi naših partizanov za svobodo in lepše življenje.

Sicer smo še dosti razgibani in delavni, le naše žene se ne morejo odločiti za delo. Tovarišica Hilda, kaj ko bi prišla enkrat med nas in nam govorila o naših nalogah! Pri nas ob jezeru je sedaj tako lepo, da ti gotovo ne bo žal. Mila.

LOVANKE PRI DOBRILI VASI

Tudi mi Lovančani smo z velikim veseljem pozdravili prve številke našega »Slovenskega vestnika«. Kljub temu, da šteje naša vas le 49 hiš, imamo 25 naročnikov, ki vsi z veliko vne- mo prebirajo naš slovenski tednik.

Ker nam je pri mlačvi žita primanjkovalo delovnih rok, so stregli veliki mlatilnici kar štirje kmetje, ki so tako skupno spravili vsak svoje žito. Z združenimi močmi so s skupnim delom pomagali drug drugemu in mlačvo končali v veliko zadovoljstvo vseh sodelujočencev.

Dne 14. julija zvečer nas je za vedno zapustila Kolerčeva mati, Uršula Brežjak, ki je dočakala visoko starost 77 let. V torek dopoldne smo jo pokopali. Slučaj je hotel, da se je vrnila prav tiste dni z Dunaja na dopust njena mlajša hči in ji lajšala zadnje dni s skrbno nego.

Slovenska prosvetna zveza naznanja

sledeče prireditve:

za nedeljo 11. 8.:

občni zbor »Drave« v Glinjah ob 15. uri pri Cingelcu na Trati;
občni zbor prosvetnega društva v Škocijanu ob 15 v društvenih prostorih;
»Naša kri« v Št. Vidu v Podjuni ob 15 v društvenih prostorih;
»Miklova Zala« v Pliberku ob 16 v telovadnici;

za praznik 15. 8.:

»Miklova Zala« v Nonči vasi ob 15 pod Štavadherjevim kozolcem;

za nedeljo 18. 8.:

občni zbor boroveljskega prosvetnega društva ob 15 pri »Neuwirtu« v Doleh.

Pri prireditvah nastopajo tudi pevski zbori in govori zastopnik SPZ.

IZ UPRAVE

Na pogoste pritožbe naročnikov in zaupnikov, da lista ne prejemajo pravočasno, ugotavljamo, da odhaja list z Dunaja vedno redno in točno. Zato bo iskati vzroka zamude pri krajevnih poštah uradih.

O NAŠEM KULTURNO-PROSVETNEM DELU

Naše kulturnoprosvetno delo se je po pravkar preživeti težki, borbeni in junaški dobi osvežilo in poglobilo z novimi in velikimi nalogami. Nastale so nove pesmi, ki so se rodile v kravi borbi slovenskega naroda za svoj obstoj. Pesmi »Na oknu glej obrazek bled«, »Za vasjo je čredo pasla«, »Leži tam jezero v tihoti«, »Hej brigade« so postale splošna narodna last. Z žarečimi očmi jih prepeva naša mladina. Na oder so si utrle pot tudi igre, ki so nastale v tej dobi. Koliko odobranja sta našli na primer Klopčičevi »Izdajalec« in »Mati«. Veseli in ponosni moramo biti na naš narod, ki je šel z novim časom ne le v borbi in v političnem udejstvovanju, temveč gre napredno pot tudi v svojem kulturnoprosvetnem življenju, pot, ki pelje v nove zarje naše prosvete.

S prav tako ljubeznijo pa prepeva naše ljudstvo tudi naše narodne pesmi. »Juhe, pojdam v Škufiče« in »Nmaj čez jizaro« so bile in bodo naše pesmi. Med igrami pa je »Mikloš va Zala« najbolj priljubljena in najlepša. Danes gleda naše ljudstvo Zala s še večjim razumevanjem in vidi v njej simbol koroških Slovencev. Prizor za prizorom prikazuje simbolično našo zgodovino. Turška vojska, neuspeh junaške obrambe, narod pod jarmljen, Zala odvedena v sužnost. V naši zgodovini so to dolga stoletja suženjstva. Doba, ki je dosegla v zadnjih letih višek v krvoločnem divjanju nemškega fašizma. Slovenski narod je skoraj omagal na svoji križevi poti. V tem usodnem trenutku se rodi partizanska vojska, ki prinaša novo vero v svobodo. Narod jo čuje in ra-

zume. Vidimo Koroško v borbi ... Predzadnji prizor nam kaže obupano Zala v suženjstvu. V tem trenutku ji prinesel njen stric blagovest: vrnitev v domovino. Trnova je pot v domovino, toda Zala jo nastopi. Po neskončnih težavah in trpljenju se Zala vrne v svoj rojstni kraj. Ostala je zvesta večno zvesta Miklova Zala, zato je dosegla svoj cilj. Ko zastor pade, ni ploskanje samo priznanje igralcem, je manifestacija trdnega sklepa vseh navzočih, da ostanejo trdni in zvesti kakor Zala, simbol slovenskega naroda na Koroškem.

V pesmih, igrah in melodijah se izraža duševno občutje. Trpljenje in zatiranje našega ljudstva ter hrepenenje po svobodi in neodvisnosti sta dali svoj pečat tudi našemu kulturnemu življenju, pečat bridkosti, razočaranja in gorečega hrepenenja po svobodi. Današnji rod je dobil trši in odločnejši izraz, kajti živel je v časih, ko se je slovenski narod boril za svoj obstanek. Slovenski narod je postal iz naroda hlapcev narod borcev-junaškov. V borbi, trpljenju in krvi prekaljeni rod je poln novega duha, in ta je dobil svoj izraz tudi v kulturnem življenju. Danes si ni mogoče misliti naših kulturno-prosvetnih prireditvev brez naših borbenih pesmi in iger. Prosvetno delo bo le takrat pravilno in koristno, če bomo povezali in združili to dvoje. Tako prosvetno delo ne bo želo samo priznanja gledalcev, temveč bo gojilo in hranilo našemu ljudstvu borbeno zavest in vztrajnost, ki sta mu potrebni, da bo kot Zala dosegel svoj cilj.

Maks Kakl.

Na delo prosvetarji iz Sveč

Domača in prijetna vasica so Sveče. Složno, kakor bi bile nasajene na vrtni gredi, ležijo hiše ob rožanski cesti. Tako složni in edini so bili tudi Svečani, dokler se tudi sem ni prikradel tuj duh, se vrnil med naše vaščane in razdel enotnost.

Važni dogodki v zgodovini koroških Slovencev so povezani z imenom Sveče. V Svečah se je rodil oče koroških Slovencev, Andrej Einšpieler; in tukaj je obhajal svoj 50 letni duhovniški jubilej. Svečani se zavedajo svojega dolga nasproti Andreju Einšpielerju, zato so se oprijeli narodnega in kulturnega dela in v tem delu vedno stali v prvih vrstah. 32 let je bilo »Iz-

obraževalno društvo Kočna« središče prosvetnega dela, dokler ni tuja, gestapovska zločinska roka preprečila nadaljnje dela. Vendar naši društveni niso klonili. Dolgoletni predsednik društva, župnik Viktor Ruprecht, je bil takoj po razpustu društva izgnan v nemške kraje, kjer je l. 1944 umrl. Ko se je začel tudi na Koroškem razvijati osvobodilni boj, so Sveče zopet vstale — spregledale so in začele kovati svojo in narodovo boljšo bodočnost. Mače in Sveče so bile središče odpora v Rožu. Odtod se je razširil osvobodilni pokret na Gorjance, Celovec in Beljak. Vse to delo je bilo uspešno in bi se tudi uspešno končalo

Primožič Franc-Marko:

KOROŠKA V BORBI

Koroškem in po vsej Jugoslaviji. Na Koroškem se je med drugim ponatisnilo tudi nekaj izvodov »Slovenskega poročevalca«, osrednjega glasila OF slovenskega naroda. Razen tega moramo še omeniti glasilo koroških in štajerskih partizanov, ki je imelo naslov »Štajerski kurir«. Že ta časopis sam nam pove, kako so bili združeni Slovenci tostran in onkraj Karavank v času najtežje preizkušnje našega naroda. Poleg tega pa je izhajal še mesečnik »Enotnost«, časopis za slovenske delavce na Koroškem ter »Die Einheit«, glasilo avstrijskih antifašistov na Koroškem. Razen časopisov in radijskih poročil, ki so jih izdajali vsak dan, so se tiskali v partizanskih tehnikah še različni pozivi na nemške vojake ter propagandni letaki vseh vrst. Po tej glavni Pokrajinski tehniki je prihajalo na Koroško tudi časopis, je iz vse Slovenije in iz Jugoslavije.

Da bi bilo mogoče prenašati časopise, je politična organizacija OF organizirala obširno mrežo kurirskih postaj, ki so bile razporedene po vsej Sloveniji in v vsej Jugoslaviji. Koroška je imela tako zvezo, ki je tekla vzdolž Karavank. Ta zveza je šla dvakrat čez Dravo, na treh krajih pa je bila zveza z ostalo Slovenijo. Tako so imeli koroški kurirji na najzapranejšem delu zvezo s primorskimi kurirji, na Karavankah zvezo z gorenjskimi in na vzhodnem delu s štajerskimi kurirji.

— če ne bi bilo med Svečani izdajalec, tistih narodnih izrodov, ki so za judežve groše fašizmu na Koroškem prodali sebe in spravili v nesrečo vse bližnje prebivalstvo.

Dne 6. maja 1944 — na črni dan Slovencev v Svečah — so odmevali po Svečah in Bistrici streli, padale so prve žrtve. Na domačih tleh so bili ustreljeni Aleš Einšpieler, Valentin Švarc in Flori Križnar, katere so izdali domači Judeži. Istočasno je romalo 23

St. Primož v Podjuni

oseb v zapore in koncentracijska taborišča, med njimi cela Bovčarjeva in Permoževa družina. Silen udarec je bil to za Koroško, a delo smo nadaljevali do zmage.

Vrnili so se domov naši trpini iz koncentracijskih taborišč telesno strti, a z jekleno voljo v srcih. Domači grudi pa smo povrnila trupla naših padlih partizanov in mrtvih sinov, katerih kosti so bile razmetane po naših gorah in zakopane v tuji zemlji. Svečani so poiskali vseh enajst in jih prepeljali na domače pokopališče, kjer sedaj počivajo. Brezovi križi z rdečo zvezdo so na grobovih simbol tistega, za kar so dali življenje. Gregor Zufer in Peter Štingl sta podlegla mukam in trpljenju v Dachauu. Sedaj so Svečani prekaljeni v borbi in trpljenju, tu odmeva nova pesem, pesem novega življenja, ki vse budi na delo za novo, svobodno bodočnost.

Svečani se zavedajo, da imajo svojo usodo v lastnih rokah in v tej zavesti tudi delajo. Osvobodilno gibanje je združilo vse ljudstvo v eno samo nezlomljivo fronto.

V nedeljo 14. julija so na občnem

zboru obnovili sveško prosvetno društvo »Kočna«, ki bo sedaj prerojeno in prekaljeno v novem duhu vodilo naše prosvetno življenje in narodno kulturno vzgojo mladine. Mladina je zahtevala društvo, zahtevala v številnih prireditvah in nastopih. Dvanajstkrat je že nastopila sveška mladina na svojem odru in gostovala tudi v drugih vaseh. Sedaj bo imela središče in zatočišče v prosvetnem društvu in želim samo, da bi v njem delala z enako

požrtvovalnostjo in se učila z enako vztrajnostjo, kot je pokazala to sedaj pri prireditvah in nastopih. Društveni odbor pa bo zastavil vse svoje moči in sile za uspeh in v dobro društva, Sveč in zedinjenega slovenskega naroda.

Blaž.

Matej Bor:

SVOBODA

Še vedno nas budi naš klic: Zberimo zatiranci se z vseh vetrov sveta! Kdaj zemlja, koder danes krvavimo, bo naša spet? Ko boš povsod doma!

Ko nam ne bo več rezala gospoda ne kruha ne meja ne naših glav! Ko ti črepinje več ne bo razklal nihče, če boš zašepetal: Svoboda.

Vemo, svoboda je prečuden sad, ki ti ne pade v roke sam z drevesa. V vrhove strme, ki vihar jih stresla, sam moraš ponj, če rad ali nerad.

Samo po stezah, ki jim tlak je kri iz naših žil, dosežemo svoj cilj. Svoboda žito je, ki zazori iz ene same njive — iz gomil.

V času najhujšega nasilja so bili po deželi sestanki, prosvetne prireditve in mitingi. Na teh prireditvah se je prebivalstvo seznanjalo z narodno osvobodilno borbo, pele so se narodne in partizanske pesmi. Kot primer naj navedemo miting v Škocjanu v Podjuni februarja 1944. leta. Miting je bil v dvorani tamošnjega kina, udeležilo se ga je nad 150 ljudi. Takšna zborovanja in mitingi so bili na Obirskem, na veliko noč 1944. leta, kjer je bilo prisotnih 160 ljudi, in v Št. Vidu v Podjuni kar trikrat v teku leta 1944. Razen tega bi lahko navedli nešteto manjših sestankov in mitingov v Podjuni in Rožu.

Osvobodilna fronta je po svojih aktivistih razlagala ljudem, kakšno je politično stanje, kakšen je vojaški položaj na frontah in to v dobi, ko je bilo pod smrtno kaznijo prepovedano poslušati zavezniške radijske oddaje. Vzgjajala je ves narod kljub najhujšemu nasilju fašistov v narodnem in antifašističnem duhu. V svojem delu se je posluževala tudi tiskane besede.

Sredi gozdov je bila postavljena Pokrajinska tehnika — majhna tiskarna, ki je tiskala časopise in radijske vesti. V času najhujšega terorja so na Koroškem Slovenci in Avstrijci dobivali časopise, ki so bili pisani v narodnem, demokratičnem in antifašističnem duhu. Naj navedemo samo nekaj glasil, katere so nosili vsa leta fašistične okupacije partizani v poslednjo zavedno, antifašistično hišo na Koroškem: »Koroška v borbi« je bila časopis mesečnik, ki ga je izdajal Pokrajinski odbor OF. Časopis je prinašal politične novice, pesmi, opise iz borb na

v tem, da je v zimi 1944-45 padlo na Koroškem samo aktivistov OF in kurirjev nad 100 po številu.

Kljub vsemu nasilju ter preganjanju je gibanje pod vodstvom OF poglaval globoke korenine med slovenskim ljudstvom na Koroškem in dajalo podporo avstrijskemu narodu v njegovi borbi proti fašizmu. Iz lastnih sil so se rodile oborožene edinice slovenskih koroških partizanov. Rodila se je prerojena narodna organizacija koroških Slovencev, ki nas je prvič v zgodovini trdno povezala z ostalim slovenskim narodom. V boj smo šli ob strani zmagovitih narodov za svobodo svojega ljudstva in vseh svobodoljubnih narodov. V tej borbi je slovenski narod na Koroškem dobil oporo pri svojih bratih iz ostale Slovenije. V kravi borbi so bili koroški Slovenci resnično združeni s svojimi brati. Ta boj pa je poleg tega resnično združeval slovenskega in avstrijskega antifašista.

Iz vsega tega kratkega zgodovinskega pregleda naše borbe pa smo dobili sliko, da je pravilna edinole tista pot, po kateri smo šli in po kateri so šli kljub največjemu trpljenju naši tovariši partizani — prvi aktivisti OF. To je strma in trnjeva pot borbe. V tej borbi smo bili resnično združeni z vsemi svojimi brati v trpljenju in zato hočemo biti z njimi skupaj tudi na dan praznika. Vsa ta težka leta, vse to trpljenje nas ni moglo zaustaviti na našem pohodu. Čutimo, da se je zgodil velik preporod v nas. Ponosni smo na svoje žrtve, s krvjo smo dokazali, da si zaslužimo svobodo, da nismo narod hlapcev, temveč narod junakov.

(Konec)

Vtisi iz Avstrije

Ravnatelj sovjetske poročevalske agencije TASS na Dunaju A. Solodnikov je v julijski številki moskovske revije »Novi čas« objavil obširnejši članek o Avstriji, iz katerega posnemamo nekaj najznačilnejših odstavkov:

»Mnogi misleči Avstrijci niso ravno preveč navdušeni nad preveliko pozornostjo, ki jo ponekod po svetu posvečajo avstrijskemu vprašanju. Če z Dunaja zasledujemo ves ta dirindaj okoli male srednjeevropske republike, dobivamo vtis, da naj bi Avstrija postala orodje v načrtih svetovne reakcije proti deželam Srednje Evrope in Balkana.

V današnji avstrijski vladi je 6 članov ljudske stranke, 6 socialistov, 1 komunist in 2 nestrancarja. Njen predsednik je Figl, vodja »Ljudske stranke«, in imenuje se »Vlada narodne združitve«. Še danes izhaja časopis »Nova Avstrija« kot glasilo demokratične enotnosti. V resnici pa ni nobene demokratične enotnosti že zaradi tega ne, ker imajo stranke najrazličnejša pojmovanja o demokraciji.

Razredni boj v deželi se vedno bolj zaostrojuje. Stavke skoro da ne pomehaajo. Glavni vzrok je nepovoljna preiskrba delavstva z najpotrebnejšimi hranili in preteče zmanjšanje živiliških obrokov v bodočnosti. Dnevni obrok na Dunaju je predpisan na 1200 kalorij. Kljub vsem zagotovilom vlade je prehranjevalno stanje delovnega prebivalstva v mestih še vedno težko.

Škoda, ki jo je prizadejala vojna avstrijskemu poljedelstvu, ni ravno preveč velika. Po statističnih podatkih je število živine v primeru z letom 1938 padlo samo za 17 odstotkov, konj pa je danes celo za 7 odstotkov več kot pred vojno. Kakor je znano, je Avstrija pred vojno sama krila svoje potrebe po mesu, mleku in vinu, pri tem pa ni preživljala samo domačega prebivalstva ampak tudi na tisoče tujih obiskovalcev. Uvažala je približno 30 odstotkov žita za svoje potrebe.

Če bi vlada skrbela za normalni blaginjski promet med mestom in deželo in pokazala več razgibanosti v prehranjevalni politiki, bi mogla brez dvoma izdatno ublažiti krizo prehrane. Toda niti vlada niti krajevne upravne oblasti ne pobijajo dovolj resno špekulacije in menjalne trgovine.

Vse te okoliščine so vzrok, da Avstrijci od zunaj pričakujejo pomoči v prehrani. To držanje križem rok ni značilno samo za navadnega človeka, ampak tudi za marsikaterega državnika na krmilu.

Nič bolje ni z obnovo industrije. Z ruševinami hiš zadelane ulice, raztrgane žice in sesuti mostovi na Donavi so značilni za mestno sliko Dunaja. Rdeča armada je popravila mnogo mostov in nedavno je izročila prometu veliki donavski most Malinovega, ki spaja Floridsdorf z mestom. S pomočjo Rdeče armade so bile popravljene ceste, plinski vodi in vzpostavljen promet na mestnih in drugih železnicah. Dunajčani zelo radi obiskujejo svečanosti, ki jih prirejajo v zvezi z obnavljanjem pomembnejših mestnih objektov. Toda še zdaleč ne kažejo vsi zanimanja za to, da bi se sami udeležili obnovitvenih del. Če bodo podrtine odvažali iz mesta z današnjo počasnostjo, potem bodo po mnenju mestnega magistrata rabili za očiščenje Dunaja več kot tri leta.

Posebno mučen vtis napravijo dunajske tržne razmere na potnika, ki je prišel iz sosednjih dežel: Češkoslovaške, Jugoslavije, Madžarske ali Romunije, kjer se že dobe vsi potrebni predmeti v prosti prodaji. Znano je, da se mnogo avstrijskih veleindustrijcev iz političnih razlogov ne zanima za hitro obnovo gospodarstva.

Delavstvo in napredni zastopniki društev in političnih organizacij s požarnim zahtevajo, da se podrvajo vse glavne industrije. Ta ukrep bi lahko močno pospešil obnovo avstrijskega gospodarstva. Podržavljenje je ena izmed temeljnih točk v programu Figlove vlade. Toda »Ljudska stranka« zavira izpolnitev te naloge.

Komisija za izločitev nacistov iz

javnega življenja pod predstvom Figla je nedavno objavila uspehe čiščenja državnih ustanov. Po osvoboditvi je bilo v Avstriji odpuščenih 66 tisoč uradnikov, pozneje pa še 83.000. 8549 oseb je bilo obtoženih vojnih zločinov. V 3360 primerih je bila preiskava končana, 565 primerov pa je bilo razpravljanih pred sodiščem, od teh je bilo 10 smrtnih obsodb, 65 oseb pa oproščenih. Samo pri teh procesih so se zagovarjali pred sodiščem več ali manj pomembni zastopniki Hitlerjevega režima, pri drugih procesih pa v glavnem mali ljudje.

V Avstriji je v veljavi nenavadna določba, da se sodne razprave proti nacistom in drugim vojnim zločincem lahko vrše samo na Dunaju. Zaradi tega se je na Dunaju nakopičilo na tisoče sodnih obravnav, ki jih je treba končati. Zelo pogosto se dogaja, da se dunajskim sodiščem odkazuje sodne razprave proti nacistom potlačijo iz formalno-pravnih vzrokov in zaradi pomanjkanja listin.

Pozornost vzbuja izredno počasno poslovanje ljudskega sodišča, ki je bilo ustanovljeno za sojenje nacistov in vojnih zločincev.

Precej znanih fašistov in vojnih zločincev živi še danes na svobodi. Delovanje nacistov narašča, njihova izzivanja so na dnevnem redu. Na zidovih graške univerze, tega zavetišča fašistov, so bili nedavno nalepljeni fašistični lepaki. Bivši člani nacistične stranke, profesorji Winkelbauer, Hoffer in drugi še danes nemoteno vzgajajo avstrijsko mladino. V univerzitetni knjižarni pa nemoteno prodajajo fašistično literaturo.

Kar počnejo bivši fašisti, je posledica politike »Ljudske stranke«, ki nič ne prikriva, da je nikakor ne zanima popolno in dokončno iztrebljenje Hitlerjevega fašizma in njegove miselnosti. Na Štajerskem deželnem

zboru Ljudske stranke so na primer sprejeli sklep, da Ljudska stranka na Štajerskem želi, da bi se vprašanje nacionalsocialistov rešilo »na pravičen, človečanski način in s krščansko ljubeznijo do bližnjega«. Potem sledi poziv, da je treba nasproti bivšim nacistom pokazati »velikodušnost in zaupanje in jih na ta način pritegniti k skupnemu delu za nove cilje«.

Večji del fašističnih izzivanj in napadov se dogaja v angleški, ameriški in francoski coni. Tja so se zatekli fašistični ostanki skoro cele Evrope. Po uradnih ugotovitvah živi v zapadnem delu Avstrije 300.000 tujcev. To so ljudje, ki so zapravili svoj ugled s sodelovanjem s Hitlerjevim režimom in imajo zadosti razlogov, da se ne upajo vrniti domov. Veljajo kot »preseljenci«, uživajo zaščito zaveznikovskih oblasti in so še enkrat bolj oskrbovani kakor domačini.

V Innsbrucku imajo ukrajinski fašisti lastno založbo in knjižarno, drugod se zbirajo v raznih odborih, ki odkrito rovarijo proti Sovjetski zvezi.

Iz teh tal stalno klijejo strupeni ganjki pangermanizma. Članki v vse-nemškem duhu se pojavljajo zdaj v enem, zdaj v drugem časopisu. Večini takih listov so sicer zasedbene oblasti prepovedale izhajanje. S tem pa vprašanje še zdaleč ni zajeto pri korenini. Avstrija ostane slej ko prej zatočišče številnih fašističnih skupin iz vseh mogočih držav. Ta okoliščina mora pri vseh iskrenih prijateljih miru povzročiti zaskrbljenost.

Popolnoma je razumljivo, da spričo tega stanja v deželi tudi napredna svetovna javnost pazljivo zasleduje dogodke v Avstriji. Ona vidi tudi napore avstrijskega delavstva in naprednega izobraženstva, ki stremita za resnično neodvisno in svobodno avstrijsko republiko.

Avstrija je zdaj na križpotju. Zanj je glavno vprašanje: ali naj bo igračka v rokah mednarodne reakcije, ali pa naj krene na pot samostojnega in svobodnega demokratičnega razvoja.

Angleški listi o Avstriji

Pred kratkim je angleški list »Manchester Guardian« objavil članek o položaju v Avstriji, v katerem očita avstrijski vladi, da je iz političnih razlogov povzročila zmedo v načelnem sporu, ki je nastal zaradi razglasa potsdamskih sklepov. »Ko se je Amerika odrekla svojega deleža pri reparacijah«, nadaljuje list, »so to v Avstriji razumeli kot pobudo, da avstrijsko industrijo rešijo pred komunizmom. Vse kaže, da v deželi prevladuje zmotno naziranje, da bo v bližnji bodočnosti prišlo do odprtega spora med vzhodom in zahodom.« Na koncu članka list svari avstrijsko vladu pred razširjanjem takšnega zmotnega mnenja, ki ne more koristiti niti Avstriji, niti Evropi.

Laburistični poslanec John Freeman, ki je nedavno potoval po Avstriji, je v reviji »New Statesman and Nation« objavil svoje vtise o »borbi velikih sil v Avstriji«. Pri tem ugotavlja, da se ameriško-angleški vpliv v glavnem uveljavlja preko avstrijske vlade, ki je delno kriva za gospodarski zastoj v deželi. Freeman pravi, da se ni nujno izredna prilagoditev, da spravi v sklad nasprotujoče si interese, ki jih imajo zavezniki v Avstriji, toda izkazalo se je, da vlada ni bila kos položaju. Rusi kot tudi večina Avstrijcev očitno verujejo, da je politika Figlove vlade usmerjena čisto v ameriško-angleškem duhu. »To bi bilo z angleškega stališča sicer politično dobrodošlo«, piše poslanec, »toda pri tem niso upoštevane gospodarske nujnosti, kajti avstrijsko gospodarstvo ne more uspevati brez naslonitve na Podonavje, povrh vsega pa je večji del avstrijske industrije v ruski coni.«

Freeman izjavlja nato, da so zapadne sile izvajale na Avstrijo močan pritisk, naj bi obrnila Rusom hrbet, pri tem pa prihajajo s precej praznimi rokami. Značilen primer za to je stališče Amerikancev in Angležev v vprašanju plovbe po Donavi. Lepe besede o svobodni trgovini so izraz pobožnih

če jih postavimo pred izbiro, da sprejmejo pomoč pod enakimi pogoji, ki so jih že enkrat dovedli v nesrečo, ali pa da se povežejo v načrtno gospodarsko enoto, potem odločitev zanje ni težka.

Freeman priporoča Angliji takšno politiko, ki naj bi Avstriji prinesla blagostanje, obenem pa naj bi ji nudila možnost sodelovanja z Rusijo za skupni cilj.

Pisec članka se popolnoma strinja z rusko zahtevo, da se odstranijo iz Avstrije tako imenovane »preseljene osebe«, ker je to v interesu avstrijske in ruske varnosti. Freeman končuje svoj članek z besedami: »Čim prej se bodo resno lotili obeh gori omenjenih vprašanj, tem bolje bo to za angleško-sovjetske odnose, obenem pa tudi za Avstrijo samo.«

PO SVETU

Zvišanje cen kovinam v Angliji. Cene bakru, svincu in cinku, ki so v Angliji že letos spomladi močno poskočile, so bile s 1. julijem tega leta spet zvišane. Tona bakra stane zdaj 84 funtov, to je 12 funtov več kakor doslej. Cena cinka je poskočila za 10 funtov in stane sedaj ena tona 55 funtov. Baker plačujejo v Angliji zdaj dražje kakor v avgustu 1939, cink pa celo trikrat dražje. Cene svincu so dosegle takšno ceno, ki je dozaj v Angliji še niso poznali.

Povečanje posevkov v Franciji. V Franciji pričakujejo, da bo letošnja žetev v splošnem dobra. Letos so z žitom posejali 4,4 milijona ha, lani pa samo 3,6 milijona ha. Donos letošnje žetve cenijo na 59 milijonov stotov (lani 42 milijonov stotov). Ker za prekrbo Francije potrebujejo 75 milijonov stotov, francosko poljedelstvo še ne bo v celoti pokrilo potreb domačih potrošnikov do prihodnje žetve. Tudi pri krompirju so površino obdelane zemlje povečali od 776.000 ha na en milijon ha.

POSKUSI S PRESADITVIJO SRCA

Sovijski znanstveniki že več let delajo poizkuse s presaditvijo srca. Ta problem študirajo profesorji Nikolaj Sinicin, Sergej Bruhanjenko, Boris Ognjev in drugi.

Nikolaj Sinicin, profesor medicinskega instituta »Gorki«, je izvršil zelo uspešne eksperimente s presaditvijo srca. Te dni je odobrilo ministrstvo za narodno zdravje in Akademija za medicinske znanosti fonde za razširjenje laboratorijev prof. Sinicina. Profesor je že pričel z operacijami mačk, zajcev in psov. Psi in mačke živijo 5 do 7 dni po presaditvi srca.

PRIMORCI ZA SVOJE PRAVICE

LJUDSTVO JULJSKE KRAJINE JE S SVOJO BORBO MNOGO DOPRINESLO K SKUPNI ZAVEZNIŠKI ZMAGI

Nemčija in Italija sta bili vojaško zelo zainteresirani na ozemlju Julijske krajine. Čez to ozemlje vodijo tri železniške proge, ki so vezale Nemčijo z italijansko fronto. Razen teh treh prog jim je lahko služila samo še ona, ki vodi čez prelaz Brenner.

Za zaščito teh prog so bili najprej Italijani, a kasneje Nemci prisiljeni držati velike kontingente vojaštva. Konec 1944 je bilo na ozemlju Julijske krajine 60.200 nemških vojakov in 20.000 italijanskih, tedaj skupaj 80.200 mož.

Do konca vojne je bilo izvršenih v Julijski krajini 2.570 napadov na železniške proge, ki so za dalje časa ustavili promet, in 960 rušenj prog. Uničenih je bilo 125 vlakov, porušeni 88 mostov, 9 kolodvorskih poslopij in 540 električnih daljnovodov. Akcije so se vršile zlasti na progah Trst—Ljubljana, Trst—Pulj, Trst—Št. Peter—Reka, Trst—Gorica—Jesenice, Gorica—Videm in Videm—Pontribiž. Že leta 1942 se je moral promet Trst—Ljubljana omejiti le na dnevne vožnje. S tem je padel promet za 40 odstotkov. Junija 1944 je bilo na progi Trst—Postojna—Ljubljana moč goče izvesti le s 26.100 vagoni ali z 12,43 odstotkov kapacitete te proge. Na progi Trst—Št. Peter—Reka je promet mogel doseči le 8,96 odstotkov kapacitete, a na progi Trst—Pulj 18,92 odstotkov. Januarja 1945 je promet na istih progah znašal 1,36 odst. (Trst—

Ljubljana), 19,07 odst. (Št. Peter—Reka), 5,76 odst. (Trst—Pulj) in na progi Trst—Gorica—Jesenice en odstotek. Napadi na komunikacije na Primorskem so prav tedaj silno pomagali zaveznikom na italijanski fronti. V smislu sporazuma Tito—Aleksander je Jugoslovanska armada koordinirala svoje operacije z operacijami zaveznikov. Ta koordinacija je bila najuspešnejša v Sloveniji in posebej še na Primorskem, ko je bil po 10. juniju 1944 v teku enega tedna ustavljen ves železniški promet. Uničene so bile tedaj proge Ljubljana—Trst, Gorica—Jesenice (akcija v Baški dolini) in Jesenice—Ljubljana.

General Wilson, vrhovni poveljnik ekspedicijskih čet na Bližnjem vzhodu, je takrat poslal maršalu Titu naslednjo brzojavko.

»Z občudovanjem sem izvedel za poslednje uspehe, ki so jih dosegli Vaše enote in tako v mnogem pripomogle k operacijam zaveznikov v Italiji in Franciji. Ti uspehi, posebno v Sloveniji, so bili velike važnosti, ker so ustavili delovanje življenjsko važnih sovražnikovih prometnih žil. Prosim, sprejmite in izročite enotam, ki so pod Vašim vodstvom, najtoplejšo zahvalo in priznanje.«

Posebno zahvalo je izrekel tedaj v imenu vrhovnega poveljnika tudi šef britanske vojne misije pri IX. korpusu major Wood. (Dalje)

GOSPODARSTVO

Kako ravnamo s koruznico (turščično slamo), da nam postane odlično krmilo

Za krmno bo letos v splošnem res »trda predla«, čeprav se je ponekod suša preobrnila v deževje. Zato je potrebno že zdaj, da se pripravimo na preteče pomanjkanje.

Za setev zelenih krmil (fure) je večinoma manjkalo semena. Tembolj važno je, da posvetimo vso pažnjo raznim nadomestnim krmilom. Med taka krmila spada tudi koruznica.

Vem, kako malo pri nas v Rožu obrajajo koruzno slamo. Tudi si ljudje v jeseni, ko eno delo goni drugo, ne vzamejo časa, da bi koruznico v redu spravili. In tako ostane čestokrat to odlično krmilo kar na njivi ali pa segnijo kje v kakem kotu. In vendar je koruznica, ako ravnamo z njo pravilno, prav odlično krmilo, zato lahko rečem, da je to naša pepeljka med krmili.

Ne boste verjeli in boste mogoče zmajali z glavo, če vam rečem, da je turščična slama naša najboljša krmiska slama in da vsebuje, če je pravilno spravljena, toliko redilnih snovi kakor srednje dobro seno.

Da bi jo lahko in z uspehom krmili kar posušeno, bi morali koruzo na njivi požeti — kakor to delajo mestoma v Ameriki — ko zrne že ni več mlečno, pač pa je malo trdo, a so stebila še precej zelena. V tem primeru bi morali seveda pustiti storže v požetih steblih še kakih štirinajst dni dozorevati ne odtrgane. Zaradi silne važnosti koruznega zrna za hrano naših bornih kmetijah pa skoraj ni pričakovati, da bi naš kmet požel še ne popolnoma dozorelo koruzo. Pri nas sicer precej na splošno obžinjajo vrhove koruznih stebel, čim se koruza približuje dozorevanju, in uporabljajo to za krmno v jeseni. Če nismo prezgodaj začeli z obžinjanjem, to storžem ne škoduje znatno.

Važnejša je za nas taka priprava koruzne slame, da nam lahko služi pozimi kot tečna in sočna krmna.

V ta namen turščično slamo zrežemo, pri rezanju jo škropimo oziroma zmocimo z vodo in jo potem prav temeljito stlačimo v preprosti jami v zemlji, kaero smo prej opazili z deskami. Pripominjam, da mora biti slama tako močno zmocena, da se otiplje kot zelena krmna, ne da bi kapljalo od nje. Stara koruznica ni prikladna za kisanje. Ako damo pri močenju premalo vode, koruznica sple-

ni. Pri škropljenju oziroma močenju je treba dodati toliko vode, da znaša približno eno tretjino teže sveže koruzne slame.

Nujen pogoj za uspeh pri kisanju koruznice je, da tlačimo zrezano in zmoceno koruznico kolikor se le da. Čim močneje, tem bolj gotovo! Vse skupaj potem po možnosti pokrijemo s starimi, a snažnimi vrečami, zbijemo na vrh čez vso površino kak čevelj na visoko mokre ilovice in pokrijemo to še s plastjo rezanice, da namreč ostane vse čim dalj časa vlažno. Pomnimo, da je pogoj vsakega

Suša, črv (ogrci) in bramor - najhujši letošnji škodljivci in njih zatiranje

Neposredno nam letos suša menda ne bo več škodovala. Toda, kakor uči izkušnja, se podobne vremenske razmere pod vplivom sončnih peg in raznih elektromagnetičnih struj v ozračju lahko več let zaporedoma pojavljajo. Ker ni izključeno, da prihodnje leto spet doživimo kako sušno dobo, ne bo odveč, če spregovorimo nekaj besed tudi o tem, kako se lahko borimo proti suši in kako se vsaj delno ubramo škodljivih posledic.

V naših majhnih razmerah je tehnika pač še premalo razvita, da bi mogli z obsežnimi namakalnimi napravami odpraviti neposredno zlo posledice suše, kakor to delajo zadnja desetletja v nekaterih predelih Rusije, kjer so z namakalnimi pripravami spremenili stoletja puste in nerodovite pokrajine v cvetoče vrtove. Čeprav povzroča na naših lahkih tleh suša razmeroma veliko škodo, ista vendar ni tako usodna, da bi bilo potrebno ustvarjati velike in obsežne namakalne naprave. Tudi nismo živeli doslej ko roški Slovenci v tako ugodnih gmotnih razmerah, da bi si mogli omisliti v zvezi z »napravami za gnojako« po sebnem razpršilniku, ki omogočajo nekaterim našim srečnejšim sodeželanom na št. vidskem polju, da v času suše s črpalkami črpajo vodo iz bližnjih potokov in rek in jo z razpršilniki razpršijo ne samo po vrtovih, ampak tudi po obsežnih njivah. Ti posestniki se lahko smejejo in potem z zadovoljstvom ugotavljajo, da so neodvisni od suše.

uspešnega kisanja krme v tem, da je neprodušno pokrita, to se pravi, da je zadelana z zmoceno ilovico. Čez nekaj dni, ko se je krma v jami nekoliko sesedla, moramo zopet malo tlačiti, tako da pri nadaljnjem usedanju krme ne nastanejo votline.

Ta način kisanja oziroma spravljania koruznice sem opisal za naše male koroške razmere. V večjih obratih, kjer obstojajo že betonski silosi, bodo seveda koruzno slamo zrezali čim krajše, tem bolje, jo pomešali z mladno zeleno deteljo ali tudi s sočnim pesnim perjem in vse skupaj dobro stlačili in zavarovali pred dostopom zraka in vode.

Kdor more, bo torej letos tudi koruzno slamo skušal spraviti v prid. Seveda je svetovati lažje, kakor pa nasvete ob sedanjem pomanjkanju delovnih ljudi izvajati. Mogoče pa le poizkusite. —K

Mi pa moremo zaenkrat misliti le na to, kako bi vsaj delno preprečili sušo ali jo vsaj ublažili. To bomo dosegli na njivah z naslednjimi ukrepi:

1. Orjimo jeseni prazne njive čim globlje (seveda smemo mrtvo zemljo le omejeno spraviti na dan in še to samo pred krompirjem in okopavinami), spomladi pa obdelujemo zemljo le še s kultivatorjem in brano, ne več s plugom. Tega uporabimo le za prav plitvo delo v primeru, da je treba še zaorati gnoj.

2. Branajmo spomladi po možnosti večkrat vse ozimne in jare posevke (razen rži), ker s tem ohranjujemo zemljo rahlo in spodnje plasti vlažne, obenem s tem zatiramo plevel.

3. Zatirajmo z vsemi sredstvi plevel, kajti ta nam krade ne samo redilne snovi, ampak tudi vlago.

4. V sušnih letih po možnosti ne uporabljajmo valjarja, kajti ta pospešuje izpuhtevanje vode.

5. Zorjimo gnoj tudi za spomladanske sadeže in posevke po možnosti že v jeseni. Ako smo primorani dati gnoj šele spomladi, dajmo tega čimprej, in sicer v dobro vlečani obliki, da se morejo rastline ob že pripravljeno hrani bolj bujno razviti in zakoreniniti še prej, preden nastopi suša. Tudi umetna gnojila (ako jih imamo) dajmo čimbolj spomladi. Ako preti nevarnost suše, trosimo le hitro učinkujoča umetna gnojila.

Na travnikih se je v borbi pro-

ti suši zelo dobro obneslo pokrivanje z razkrojenim hlevskim gnojem ali kompostom. Tudi po prvi košnji se je uporaba tega gnoja prav dobro obnesla. Travnike, na katere smo zgodaj spomladi navozili gnojnice, sušo mnogo lažje prenašajo kakor negojeni. Vlogo na travnikih ohranja tudi spomladansko branje, ki preprečuje, da bi se tla ne izsušila prehitro.

O črvih, podjedih ali ogrcih je bilo že govora na tem mestu, ker pa je zatiranje črva zelo važno, bomo nekaj nasvetov ponovili. Najbolj učinkovito se je v boju proti temu škodljivcu obneslo splošno pokončevanje majniških hroščev. Ker se to zaradi vojnih razmer zadnja leta ni izvajalo več dosledno, so se letos pojavili mestoma ogrci zopet posebno številno. Če ne bo hrošča, tudi črva ne bo! Ker so črvi zdaj že tu, omejimo njih zlo delo predvsem s tem, da jih za vsako brazdo pobiramo in pokončujemo. Rečem vam, da se to delo splača kakor malokatero. Če ga pa ne morejo opravljati odrasli, ga lahko opravijo tudi otroci. Kdor ni pobiral črvov kajdi, ne bo imel kaj prida pridelka, in kdor bo opuščal še naprej to nadvse hvaležno delo, se ne bo smel čuditi, če mu bodo prihodnje leto izpodjedli ogrci dragoceno koruzo, krompir in žito.

Tudi bramor (ramar) je nastopil tu in tam ne samo kot vrtni, ampak tudi kot poljski škodljivec. Marsikje je na krompirju povzročil več škode kakor črv. Najučinkovitejše sredstvo, ki pa je zelo zamudno pri zatiranju bramora, je razdiranje in uničevanje njegovih gnezd. V vrtovih uničimo pri suhem vremenu bramorje tudi s tem, da razprostremo na napadenih mestih slamo, ki jo nekoliko polijemo z vodo. Pod slamo se ponoči zberejo škodljivci, katere zjutraj uničimo. Proti zimi zakopljemo v jarke med brazdami tudi svež gnoj, v katerem se v veliki množini zberejo bramorji, ki jih v začetku marca poiščemo in pokončamo. Posebno konjski gnoj je prikladen za tako lovenje. V tem primeru je najboljše, da napravimo v jeseni pol kvadratnega metra obsežne jame, katere napolnimo s konjskim gnojem.

Z njiv preženemo bramorja v večini primerov že z izdatnim apnenjem. Na en ha površine potrosimo 1000 do 1500 kg apna.

Da se je bramor pojavil ponekod v tako velikem številu, je gotovo pripisovati tudi nesmiselnemu preganjanju ježa in krta, ki sta najhujša sovražnika bramorja in mnogih drugih rastlinskih škodljivcev. —K

Prežihov Voranc: SAMORASTNIKI

Bilo je prvič, da sta se Ožbej in Meta javno pokazala pred svetom. Meta je prišla z vsemi tremi otroki in mogoče so otroci takrat tudi šele prvič videli svojega očeta. Ljudje so bili žalostni in potrti, ker se je vojne vsak bal, ali kljub temu ni nihče zamudil pogledati Ožbeja in Meto, toliko je bilo zanimanja za oba.

Dasi je bila Meta že mati treh otrok in je prestala takšne muke, je bila med vsemi zbranimi ženskami v Dobrlivsi najlepša. Bila je ko sonce, pred katerim se je moralo vse skriti. Pri slovesu ni jokala kakor druge ženske. Ta močnatost jo je delala še lepšo. Ožbej je bil globoko ganjen; prvič se je smel pokazati med ljudmi ob Metini strani in videl je, iz stoterih oči je mogel brati, kakšen biser je Meta.

Marsikdo, o katerem bi si ne mogel misliti, je pristopil in jima stisnil roko. Posebno tisti, ki so odhajali na vojno, so jima odkrivali svoje duše. Vojska naredi tiste, ki ji morajo biti žrtvovani, mehkejši, pristopnejši in odpustljivnejši, saj pravi pregovor, da se na vojno odpuščajo najbolj zarjaveli grehi. In ko so se pomikali okinčani vozovi iz vasi, je marsikatera roka mahala Meti, je marsikak glas klical:

Meta, nič ne maraj, vojne bo konec, mi pridemo nazaj.

Potem se je zgodilo, da jo je neka družina pobrala na cesti in jo vzela na voz, s katerim se je odpeljala skoraj do domače kajže. Meta je sprevidela, da svet ni tako skuren, da zna deliti pravico od krivice. To ji je vliilo novega poguma v srce, da se je ob pogledu na svoje tri otroke začutila trdno in močno in je zaupljivo gledala v bodočnost...

Čez dve leti se je Ožbej kot amažnik vrnil iz vojne s prestreljeno nogo. Šepal je, razen tega pa še rajši pil kot pred odhodom. Zato ga na Karnicah niso bili veselili. Vendar je ostal pri hiši.

Čez leto dni je Meta zlegla četrtega sina...

To je nagnalo župnika, da je poklical Karničnika v farovž.

Karničnik, zdaj pa je dovolj ciganstva! Štirje pankerti v vašem rodu, prosim vas...

Karničnik je molčal, župnik pa je nadaljeval:

»Zadelj te svinjarije bom moral zapustiti faro. Kaj takega ni v vsej deželi. Ne preostane drugega, ko da se vzameta.«

»Nikdar in nikoli!« Karničnik se je dvignil in ves mrzel stal pred duhovnikom.

»Ta trmoglavost ne koristi nič. Ta dva niti hudič ne spravi vsaksebil.«

»Kar sem se zarekel, sem se zarekel: Hudobivška žvot ne bo nikdar gneznila na Karnicah.«

S temi besedami je Karničnik odšel iz farovža.

Četrtega pankerta je župnik krstil za Ožbeja; ljudje so trdili, da je storil to na inat.

Tedaj se je začelo po soseski govoriti, da se bosta Ožbej in Meta vzela na proste roke, kakor se pravi »na palec«. Meta sama je silila k poroki. Najprej je prigovarjala Ožbeju, naj pregovori očeta, da ju vzame v eno izmed karničskih bajt, ko pa je stari to odločno odbil, da gresta v kako drugo kajžo. Toda iz tega ni bilo nič; kadar je bil Ožbej pri njej, je bil zato, kadar pa je bil na Karnicah, je spet zapadel oblasti starega Karničnika, oblasti neupogljivih Karnic in je odlagal... Karničnik pa je šel še dlje. Izposloval je pri srenji, da je Ožbeju prepovedal ženitev z Meto. Tisti čas so srenje še imele pravico dovoljevati ali prepovedati ženitve. Ubogi ljudje se niso mogli vzeti, da ne bi zarod padel na breme sosesk. Ožbeja je to življenje vedno bolj grizlo in za uteho se je zmeraj bolj vdajal pijači. Ščasoma je postal eden izmed najbolj razvpih pijancev, in sicer eden izmed tistih, ki jim pravimo, da pijejo na kvatre, nekajkrat na leto, ali takrat pa vlečejo osem dni in še dlje, dokler ne obne morejo.

Ob takem življenju je Meta nehala pritiskati na možitev; vdala se je v usodo in živela za svoje otroke. Med njo in Ožbejem se je le toliko spreminilo razmerje, da je Ožbej poslej odkrito zahajal k njej.

Kmalu je petič zanosila. Takrat je morala prenesti še poslednji odkriti napad Karnic.

Za verne duše je šla popravljat grob svoje matere, ki je medtem že umrla. Popuila je travo in hotela ovenčati grob z lepo kito zelenega bršljina z Obirja, ko so prišle na pokopališče karniška hči in dve dekli. Ena izmed njih jo je pred leti izbičala od hiše.

Čim so jo zapazile, jih je že popadla sveta jeza in vsule so se na Meto:

»Na tem blagoslovljenem svetu ni mesta za vlačuge...«

»Še mrtvi nimajo miru pred flekami...«

»Ponovca mora ven...«

Že je začelo leteti na Meto kamenje in prst.

»Ven iz tega blagoslovljenega kraja...«

»Huj...«

Zadirljiv krik in vik sta napolnila pokopališče, na katerem je bilo precej sveta; pri vhodih so se začeli zbirati radovedneži. Vsi so pričakovali, da bodo videli zanimiv obračun med ženskami. Toda prišlo je čisto drugače. Karniške babe so se pripodile že čisto do Mete. Ta se pa ni zganila, temveč je mirno stala ob grobu; z eno roko je držala Ožbeja na roki, z drugo

NAŠA ŽENA

Prušnik Karl-Gasper:

Čemrova Nančka

Spoznal sem Čemrovo Ančko — do ma so ji pravili »Nani« — ko je bil leta 1929-30 gospodinjski tečaj v Že lezni Kapli. Bila je mlada, devetnajst letna, zdrava in močna. Gorjančica. Marsikak fant se je zaljubil vanjo in priznam, da so tudi mene prevzele njene lepe oči in njena sloka, močna postava, saj je rada plesala in pevka je bila. Vrhu vsega je iz tega tečaja izšla še kot dobra kuharica. Čemrov oče ji je obljubil grunt. Pa Čemrovega grunta, ki leži visoko gori pod Peco, Nani ni dobila, ker se je poročila s Peršmanovim Lukom, sinom Peršma novega Janeza. Ker je bil Luka vse svoje življenje pri Peršmanu, mu je stari Peršman, Urban Sadovnik, dal posestvo in tako je Luka postal mladi Peršman, Nani pa Peršmanca.

Kakor je bila Ančka podjetna pri mladostnih stvareh, tako je bila tudi pozneje kot gospodinja na Peršmanovem domu, kjer je postala kmalu pridna mati.

Kot partizan sem se zelo rad oglašil pri Peršmanci. Že spomladi l. 1943 nas je začela z radostnim smehom pozdravljati. In ko smo šli neko noč mimo njene hiše, je bila zelo užaljena, ker je imela za nas že pripravljene »krajčke«. Bilo je namreč o veliki noči 1943 in običaj je, da dekleta za ta praznik delijo fantom odrezke potice, ki jih imenujejo »krajčke«. Zelo je bila užaljena in ko smo prišli čez nekaj dni, mi je očitala: »Kajne, po krajček si šel pa kam drugam!«

Pri tej hiši smo se počutili tako varni, da smo tam včasih prebili kar ves dan. Neko noč smo prišli trije k Peršmanu. Sprejela nas je z nekim pomembnim nasmeškom na ustih, zato smo jo spraševali, kaj je. Povabila nas je, naj gremo za njo, sama pa je hodila s svečo v roki pred nami. Stopali smo po prstih, da ne bi zbudili otrok, ki so ob tej zgodnji uri še spali. Vedeli smo, da je Nančka zelo srečna, če more presenetiti kakšnega partizana. Ko smo prišli tako po stopnicah do »naše« sobe, je prav na hitro in na široko odprla vrata v sobo. Pred nami je stal naš tovariš Milan v spodnjih hlačah s svečo v levici in samokresom v desnici. Za vsak slučaj sem imel seveda tudi jaz pištolo v roki. Nančka pa je izbruhnila v navihani smeh. Navdušeno se je smejala, da so

se otroci zbudili. Tovariš Milan, star partizan od leta 1941, se je pri tej hiši še bolj varnega počutil kot drugi partizani. To se je videlo po tem, ker se je slekel in legel v posteljo z belimi rjuhami. Seveda smo ga oštevali, a on nas je prepričeval, da je res rajši živ kot mrtev, toda v tej hiši je čisto brez skrbi. Pa ni bilo tako. Komaj smo se do sitega najedli, priteče njenih šest otrok — sedmi še ni hodil — z novico, da gredo Nemci. Ničesar o tem, kje so in odkod prihajajo. Tokrat pa se Nančka ni smejala. Kazala nam je pot iz sobe v vežo, po hodniku v svinjak, iz svinjaka v hlev, iz hleva na skedenj, odtod na peter, odkoder je vodil dolg in visok most skoro naravnost v gozd. Sedaj smo se ji mi smejali, saj nas je venomer priganjala: »Hitite, hitite!«

• ZANIMIVOSTI •

M. Iljin:

USTVARJANJE RASTLIN IN ŽIVALI

V prirodi so se ustvarjale nove vrste rastlin in živali v teku milijonov in milijonov let. Ljudje so ustvarjanje živih bitij na zemlji pospešili: v nekaj tisočletjih so ustvarili vso raznoliko množico domačih živali in rastlin.

Iz velikanskih zalog prirode so je mali šape, glave, trupe, stebila, liste, plodove in jih na razne načine sestavljali. Zato imamo na zemlji toliko raznih vrst pšenice, ječmena, hruška, jabolka, krav, psov in konj. Samo psov imamo več sto pasem. Imamo pritlikave pse, ki jih lahko vtaknemo v žep, in pse velikane, ki so skoraj tako visoki kakor konji. Imamo dobro odete pse, kosmate, volnate in gole pse, ki so skoraj brez dlake. Ena vrsta psov ima dolg gobec, druga okroglega, ena je podobna volku, druga lisici, tretja opici.

In koliko pasem imamo pri konjih, ovcah, govedu!

Vse te pasme so nastale iz nekdanjih divjih pasem z izborom in s križanjem.

In to delo se vrši vedno hitreje. V prejšnjih časih so vzrejali ljudje nove pasme kar na slepo, ne da bi bili razumeli, kako in zakaj se podedujejo

Takrat so se menda otroci zmotili. Ko smo se čez nekaj dni vrnili, smo se ji še bolj smejali in jo dražili.

»Zakaj pa nam nisi povedala, kdo je bil takrat v sobi? Si pač vedno enako navihana in poredna.«

»Tiho bodi!« je končavala Nančka take pogovore.

Tako je bilo ob začetku našega boja. A vsa tri leta narodnoosvobodilne borbe na Koroškem je Nančka s svojo obširno družino pomagala, kolikor je največ mogla. Oskrbovala pa ni samo svojih sedem otrok, ampak tudi tri otroke svoje sestre Micke, ki je šla med partizane. Politični delavci, obveščevalci, VOS, pozneje VDV: vsi so dobivali pri Nančki važna obvestila. Ko je naša narodna vojska narasla, je Peršmanca dala ovco za ovco, vola za volom ter tako hranila svoje fante. Ni minil dan, da bi bila Peršmanova hiša prazna. Izpraznila se je samo takrat, kadar je obveščevalna javila, da so se Nemci odpravili od Rastecnika proti Podpeci, kar je bilo samo četrte ure od Peršmana. Dokler so bili fašisti pri Rastecniku, se partizani pri Peršmanu niso ganili.

(Konec prihodnjic)

svojstva od pokolenja do pokolenja. Dogajalo se je, da je bilo delo celih desetletij zastoj: vzgojene rastline ali vzrejene živali so nenadoma v nekem pokolenju nehale biti podobne svojim očetom in materam ter so postale podobne praprababicam in prapradedom, kakor da ne bi bilo nobene križanja pasem. In ljudje niso mogli razumeti, zakaj se je to zgodilo. Dogajalo se je, da se je križanje zdaj posrečilo, zdaj izjalovilo. Neuspehi so si sledili drug za drugim.

Delo je šlo hitreje od rok, odkar je prišla gojiteljstvo rastlin in rejcem živali na pomoč znanost. Človek bi mislil, da je podobnost med sorodniki čisto preprosta reč. A šele v zadnjem času začnajo ljudje razumevati, kako pride do te podobnosti in kako je mogoče vplivati nanjo. V tucatih laboratorijih in na sto in sto poskusnih postajah proučujejo učenjaki zakone dednosti. Na najrazličnejše načine križajo vse mogoče pasme in živali ter skrbno zapisujejo njihova svojstva.

Pa so učenjaki že kaj dognali?

Da, nekaj že vedo. A treba bo še mnogo opazovanja in poskusov, da si bomo do konca razjasnili zakone dednosti.

Poglavitna težava pri proučevanju zakonov dednosti pa tiči v okolnosti, da zahteva tako proučevanje dolgih razdobj. Za tri pokolenja pšenice so potrebna tri leta; za tri pokolenja konj — za konja-deda, konja-očeta in

konja-vnuka — je treba devet, včasih pa celo dvanajst let.

Da bi se pospešilo proučevanje dednosti, so učenjaki pričeli namesto konj in pšenice gojiti vinsko mušico — drozofilo. Zakaj? Podedovanje svojstev se ravna pri muhi in konju, pšenici ali človeku po istih zakonih. Za opazovanje desetih pokolenj konj potrebuje trideset let, da vzrediš deset pokolenj mušic, pa potrebuješ samo en mesec. In tako redijo sedaj v laboratoriju mušice, jih križajo in izbirajo ter skrbno proučujejo pravila, po katerih se ravna podobnost med sorodniki v mušjih rodbinah. Ustvarili so že na tisoče novih mušic s povsem novimi, nenavadnimi lastnostmi.

Vsako novo odkritje znanstvenikov pa se takoj prevede v vsakdanje delo. V tovarnah rastlin ustvarjajo nove vrste z lastnostmi, ki jih zahtevamo. Obstojajo tudi popravilnice rastlin, kjer kakšno vrsto pšenice »popravijo« na ta način, da jo križajo s plemenitejšo vrsto in s tem ustvarijo novo, odpornejšo in rodovitnejšo vrsto pšenice. Križajo rž s pšenico, redkev z zeljem, obstoja tudi rastlina, ki izhaja iz repice, zelja, redkve in repe.

Mnogo opazovanj in dela bo še potrebno, da bomo ustvarili rastline, ki jih potrebujemo. Smo pa že na poti, ki vodi k temu cilju.

ZAHVALA

Vsem, ki so nam ob težki in nadomestljivi izgubi našega dragega in nepozabnega sina, brata, ženinca, strica in svaka

FRANCA KRIŽNAR

ustmeno ali pismeno izrazili sožalje, se udeležili pogreba in z nami sočustvovali, izrekamo našo iskreno zahvalo.

Prav posebno bodi izrečena naša prisrčna zahvala preč. g. župniku Filipu Jandlu za opravljene cerkvene obrede in globoke besede ob odprtem grobu. — Nadalje se najiskrenejše zahvaljujemo domačemu pevskeemu zboru za ganljive žalostinke, gg. zastopnikom Glavne deželne zadruge za Koroško, tovarišem pokrajinskega odbora OF za Slovensko Koroško, in tudi vsem darovalcem krasnih vencev.

Vsem in vsakomur: Bog plačaj!

Za vse žalujoče ostale:
Barbara Križnar, mati.

Izdajatelj, lastnik in odgovorni urednik listat dr. Matko Scharwitzl, Wien XVI., Ottakringergasse 83. — Tiska: »Globus«, Zeitungs-, Druck- und Verlagsanstalt G. m. b. H., Wien I., Fleischmarkt 3-5.

Podružnica uprave »Slov. vestnika«, Klagenfurt, Völkermarkterstrasse 21-I.

pa Gabra za roko. Tako je stala visoka, lepa in nedostopna pred obsednimi nasprotnicami. Te so se zganile, zasopale in ko je vse pričakovalo dejanskega napada, so se Karničnice same od sebe jelo počasi z dvignjenimi rokami umikati pred Metino podobo, ki jih je na tako čuden način premagala.

Prešušnica ni klonila glave, vlačuga je stala visoko zravnan pred svetom, iz nje je blestel nek nepremagljiv čar lepote, materinstva in moči. Iz gruči, ki so se zbrale, se je začul škodoželjen smeh, ki pa ni veljal Meti, temveč se je z vso ostrino zarezal v duše karniških žensk.

Meta se je zganila šele tedaj, ko so bile njene nasprotnice že daleč od nje; čeprav so se še zmeraj obračale proti njej, kot bi se ne mogle ločiti od tega pogleda. Prevzelo jo je doslej nepoznano čustvo samozavesti, enakovrednosti in to čustvo jo je navdalo s hladnim, vzvišenim prezirom. Vsa polna zavzetja, ki ji je dalo moč, da je tako lahko zmagala svoje nasprotnice, je šla skozi vas; to zavzetje je ni več zapustilo, prebujalo jo je k doslej nepoznanemu samozavesti, k odporu, k moči, da je začela sama sebi reči: »Kje je še katera, ki je bila za svojo ljubezen žgana... kje je katera, ki je bila za svojo ljubezen na marnico položena...?«

Meti in Ožbeju so leta enolično minevala,

Petega sina so krstili za Vida.

Čez dve leti je rodila Burga.

Dve leti po Burgi je prišel Primož na svet.

Tri leta za Primožem se je zlegel Til.

In tri leta po Tilu se je našla še najmlajša Nana.

Ko se je zlegla Nana, je najstarejši, Gal, izpolnil dvajseto leto.

Devet pankertov... Devet Hudabivnikov, devet Karničnikov... Vsi lepi, zdravi otroci.

Okrog Mete in njenih devet pankertov so nastajale cele legende in so se širila razna prerokovanja. Nekateri so se bali šibe božje, če bo stvar ostala pri številu devet. Drugi so s strahom predvidevali novih rojstev in so se bali sodnega dne, ako jih bo dvajst; tretji so se spet tresli, da bog nasvarju, ako bi ta živa zibelka zabilala trinajstič...

Meti so rekali ljudje: »Pankertska mati« ali »Pankertnica«, otrokom pa na splošno »Hudabivški pankertniki«, pozneje pa tudi »Hudabivški samorastniki«; bajta, v kateri je ta drosa živela, je oila znana pod imenom »Pankertska kajža«.

Čim bolj se je Ožbej staral, tem bolj je pil, tem večji srotej je bil. Na Karnicah je bil zmeraj bolj v napotje, zato je večino svojih, zmeraj bolj pogostih pijanosti prespal pri Meti. Prihajal je k njej potolčen, smrdljiv in nemaren; Meta ga je sprejemala, čistila,

zdravila in negovala kakor velikega otroka.

Po takih prespanih, omotičnih pijanostih je Ožbeja zmeraj navdajala neka mehkoča. Posedal je z otroki, ki so bili še pri hiši, jih poljubljali in ob jokaval, sam sebe pa preklinjal, da ga je morala čestokrat Meta tolažiti.

»Ne maraj, Ožbej, vdaj se v božjo voljo, smo pač nesrečniki vsi skupaj.«

»Jaz sem kriv vse te nesreče! Ali razumite me: jaz sem med dvema mliniskima kamnom — na eni strani Meta, na drugi strani pa Karnice, moj oče. Dolgo sem omahoval, dokler me ni stisnilo, da se nisem mogel ganiti. Danes pa — kar je dejano, je dejano, srotej sem, amažnik na duhu in na telesu, čarapa, brez odločnosti in volje. Moj oče je čisto drugačen mož in ti, Meta, si čisto drugačna...«

Mali pankerti so ga nemo poslušali ter iskali odgovora pri materi.

Ta ga je potem tešila:

»Vse se bo še preložilo, nič še ni zamujenega, Ožbej.«

»Da, toda vzeti se morava in vse bo še dobro! Karnice ne morejo biti več moje, kar nič ne de. Vzeti kako kajžo v najem in živeti skupaj. Če bom hotel, mi morajo dovoliti ženitev. Toli ko vas je že, da bo soseska le vesela, če boste imeli pravega očeta. In tega ciganskega življenja bo potem konec.«

Po vsaki taki težki pijanosti se je Ožbej poslavljajal od svoje družine z besedami:

»Da, o pustu se vzameva.«

Do pusta tako, potem pa je začel:

»Po veliki noči se vzameva.« In tako dalje.

Meta je morala skoraj sama preživljati svojo droso. In to je bilo sila težko, kajti pri bajti jih je bilo zmeraj najmanj četrto; eden je bil v zibelki, drugi je komaj shodil, tretji je že hlačal in četrti je postajal goden za prvo pastirsko službo. Tako je bilo skoraj petnajst let.

Meta je morala delati tako rekoč noč in dan; poleti je hodila na dnine, pozimi je predla doma, pletla slamnice, jerbace in koše, delala leseno orodje, žlice, kuhlje, solnike, žličnike, z eno besedo: prijala je za vsako delo, ki ji je prišlo pod roke. In ni bilo dela, ki bi mu ne bila kos! Soseska jo je poznala kot najboljšo dninarico, ki ji nobena pot ni bila predalet, nobeno vreme pregrdo. Kljub temu, da je jemala otroke s seboj, se je ob velikem delu soseska zanjo pipala. Z najmlajšim v zibelki na glavi, pa še dva, tri hlačarje ob sebi je odhajala ob prvi zori na delo in prihajala ponoči domov. Njena pridnost je bila skoraj nadčloveška. Edino tej pridnosti, ki je je zmožna le tako velika materinska ljubezen, kakršno je nosila v sebi Meta, se je bilo zahvaliti, da je tako velika družina odraščala brez prevelikega pomanjkanja, da so vsi otroci odrasli zdravih udov in zdrave pameti.

(Dalje)